

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

**MEĐUNARODNA SIGURNOSNA SARADNJA U OBLASTI BORBE
PROTIV TERORIZMA**

-magistarski rad-

Kandidatkinja:

Elma Mekić

Broj indeksa:540/II

Mentor:

prof. dr. Mirza Smajić

Sarajevo, juni 2023. godine

**MEĐUNARODNA SIGURNOSNA SARADNJA U OBLASTI
BORBE PROTIV TERORIZMA**

Elma Mekić

Sarajevo, juni 2023. godine

UNIVERZITET U SARAJEVU
FAKULTET POLITIČKIH NAUKA

**MEĐUNARODNA SIGURNOSNA SARADNJA U OBLASTI BORBE
PROTIV TERORIZMA**

-magistarski rad-

Kandidatkinja:

Elma Mekić

Mentor:

prof. dr. Mirza Smajić

Sarajevo, juni 2023. godine

SADRŽAJ

Sažetak	6
UVOD	7
1. TEORIJSKO METODOLOŠKI DIO.....	10
1.1. Problem istraživanja	10
1.2. Predmet istraživanja	11
1.3. Društveni ciljevi istraživanja.....	13
1.4. Generalna i izvedbene hipoteze.....	13
1.4.1. Generalna hipoteza.....	13
1.4.2. Izvedbene hipoteze	14
1.5. Metode istraživanja	14
2. NASTANAK I RAZVOJ TERORIZMA - HISTORIJSKI KONTEKST.....	16
2.1. Klasifikacija terorizma	16
2.2. Nastanak i razvoj terorizma	17
2.3. Terorizam u općem određenju	20
2.4. Karakteristike međunarodnog terorizma	23
3. POJAM I CILJEVI MEĐUNARODNE SIGURNOSNE SARADNJE U BORBI PROTIV TERORIZMA.....	26
3.1. Važnost i opravdanost uspostavljanja međunarodne policijske saradnje u cilju suzbijanja i borbe protiv terorizma	28
3.2. Aktivnosti Interpola u suzbijanju terorizma	30
3.3. Aktivnosti Evropske unije i Vijeća Evrope u borbi protiv terorizma.....	33
4. MEĐUNARODNA SIGURNOSNA SAZNANJA I AKTIVNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE U BORBI PROTIV TERORIZMA.....	38

4.1. Uloga i aktivnosti obavještajno sigurnosnih – policijskih agencija u Bosni i Hercegovini u borbi protiv terorizma	47
4.2. Uloga državnih organa i sigurnosnih agencija BiH u sprječavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti	50
4.3. Aktivnosti Tužilaštva BiH	53
4.4. Zaštita suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine	55
4.5. Uloga vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini na planu prevencije protiv terorizma	55
4.6. Dileme kroz međusobnu saradnju u borbi protiv terorizma	57
4.7. Neusaglašenost u definisanju terorizma.....	58
4.8. Pravo na istinu i princip odgovornosti u Međunarodnom zakonu o ljudskim pravima..	59
4.9. Finansiranje terorizma putem humanitarnih organizacija i agencija.....	60
ZAKLJUČAK	62
LITERATURA.....	64

Sažetak

Terorizam suštinski predstavlja permanentnu prijetnju u savremenom svijetu. Budući da kroz svoje pojavne oblike ne poznaje granice, on postaje nerazriješeno pitanje, a istovremeno i problem u sferi međunarodne sigurnosti.

Sistemi sigurnosti na međunarodnom planu sve više se bave pitanjem terorizma pokušavajući reformisati cjelokupni aparat u pravcu što boljeg odgovora na terorističke aktivnosti. S tim u vezi, službe sigurnosti, prevashodno policijske službe u pojedinim zemljama nemaju dovoljno razvijenu sigurnosnu mrežu i resurse kojima bi se efikasno suprotstavile međunarodnom terorizmu, i upravo u tome treba tražiti razlog za kvalitetnije povezivanje i saradnju policijskih službi različitih zemalja, unapređivanje partnerskih odnosa i blagovremenu razmjenu sigurnosnih informacija.

Kako i na koji način unaprijediti i poboljšati sigurnosnu saradnju u prevenciji i borbi protiv terorizma na međunarodnom planu, ostaje konstantni problem sa različitim stajalištima, ali će se kroz rad ponuditi pojedina rješenja i preporuke za navedeno.

Strategije Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma donijele su se u cilju nastavka suzbijanja terorizma i s terorizmom povezanih pojava u Bosni i Hercegovini, te ispunjenja obaveza koje je Bosna i Hercegovina preuzela na međunarodnom planu posebno onih koje proizilaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju sa Evropskom Unijom.

Posljednja donesena Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma predstavlja izraz kontinuiteta i spremnosti Bosne i Hercegovine za dalje jačanje i unapređivanje nacionalnih kapaciteta u oblastima prevencije i borbe protiv terorizma, kao i suzbijanja, svih drugih, s terorizmom povezanih pojava.

Ključne riječi: terorizam, međunarodna sigurnosna saradnja, Strategija za prevenciju i borbu protiv terorizma BiH

UVOD

Iako se terorizam kao pojava provlači kroz cjelokupnu ljudsku historiju još od Rimskog carstva, on je bez sumnje, jedan od najozbiljnijih sigurnosnih problema današnjice kroz svoju neprekidnu ekspanziju, a pored sve organizovanijeg i koegzistentnijeg suprotstavljanja kako samih država tako i međunarodne zajednice, uključujući i sveobuhvatne protuterorističke aktivnosti i mjere koje se preduzimaju radi njegovog suzbijanja. Iako terorizam nije fenomen novijeg datuma, turbulencije na globalnom društvenom planu u znatnoj mjeri utiču na njegov karakter i suštinu, jer dovode do zaokreta u njegovim trendovima i tendencijama, što se ispoljava i utiče, kako na aktuelni, tako i na potencijalni terorizam.

Bez susprezanja se može istaći da terorizam predstavlja ogromnu barijeru na putu razvoja savremenog društva, kao inicijator nasilja, sa krajnjim ciljem destrukcije društva u konačnici društveno-političkog sistema jedne države. On kao takav promovise ideološke, vjerske, odnosno religijske i političke obrasce totalnog sprovođenja nasilja. Terorizam kao kompleksan i teško definišući socijalni i politički fenomen, svoju eskalaciju doživljava posljednjih decenija, i u svojim najrazličitijim oblicima kontinuirano ugrožava sigurnost, kako pojedinačnih zemalja, tako i čitavog svijeta, a njegovi najnoviji modaliteti manifestovanja daju današnjem vremenu jednu sasvim novu dimenziju.

Politička komponenta terorizma, koji često služi kao oružje za rješavanje političkih nesuglasica i protivrječnosti u jednom društvu, govori da su savremeni odnosi između država daleko od mogućnosti rješavanja konfliktnih situacija na način koji su definisani u međunarodnoj zajednici pod okriljem deklaracija, povelja i konvencija. Zahvaljujući činiocima koji ga pospješuju, terorizam se permanentno obnavlja i adaptira na višem nivou, a njegova učinkovitost, snaga i oblici djelovanja se neprestano povećavaju.

Suprotstavljanje terorizmu se mora prilagoditi minimumu zajedničkih interesa centara moći, ali i racionalnim prognozama o budućem razvoju terorizma¹. Budući da kriminalne aktivnosti i djelatnosti ne poznaju granice, mnogim službama sigurnosti u regionu nedostaje

¹ Krstić, M, (2015), Međunarodna policijska saradnja u funkciji borbe protiv terorizma, Vol. 12, No 3.; 311-328, UDK 343.85:343.341

različitih resursa za efikasnu borbu protiv prekograničnog kriminala, a naročito protiv terorizma.

Sukladno tome utemeljena je potreba za povezivanjem i koordinacijom službi sigurnosti, kako bi se unapređivanjem partnerskih odnosa i pravovremenom razmjenom korisnih informacija što kvalitetnije odgovorilo savremenim sigurnosnim prijetnjama.

Svaka država pojedinačno uz međunarodnu zajednicu, danas teže da se raznim instrumentima i metodama suprotstave savremenim oblicima terorizma, i ta borba, koja predstavlja jedan od prioriteta modernog demokratskog društva, u funkciji je zaštite njegovih osnovnih civilizacijskih i demokratskih tekovina.

Bez aktivnog učešća svih organa u sistemu sigurnosti, prvenstveno policijskih službi kao primarnih državnih subjekata u suprotstavljanju svim oblicima kriminaliteta, a koji se u svakom momentu mogu mobilisati, preduzimajući niz ovlaštenja i mjera, teško je zamisliti kvalitetnu realizaciju i aktivnosti u cilju suzbijanja terorizma. Treba također istaći, da terorizam spada u grupu krivičnih djela sa kojima se policijski službenici na lokalnom nivou ne tako često susreću i ako se uzme u obzir njegova kompleksnost, političke pobude, međunarodni karakter, visok stepen ustrojstva i organizovanosti, jasno je zašto je razvijanje, jačanje i proširivanje međunarodne sigurnosne saradnje u ovom segmentu ključni preduslov u borbi protiv ovog globalnog fenomena.

Suzbijanje i borba protiv terorizma u cilju veće djelotvornosti trebalo bi da ima snažan preventivni element sa ciljem da se zaustavi terorističko djelovanje puno prije nego što je napad pokrenut, a time bi se dostatno smanjio strah od terorizma u javnosti, kao i učinak istoga.

S tim u vezi, preventivne mjere bi dovele do ranog prepoznavanja i otkrivanja potencijalnih terorista, ali bi i u pravnom smislu akcenat bio na sveobuhvatnom pokrivanju planiranja, navođenja na terorizam i pripreme za vršenje terorističkih djela. Takva razmišljanja u međunarodnim okvirima, dovela su i do rasprava o obimu smrtonosne sile koja se može koristiti, preventivno protiv osumnjičenih terorista i terorističkih grupa, kao i preventivnom pritvoru i drugim sredstvima kontrole, kao što su kontrola naloga i druge ciljane mjere. Te mjere uključuju pozivanje na preventivna saslušanja, ispitivanja, kao i druge sigurnosne (obavještajne i policijske) metode i tehnike.

U tom cilju, analizirani su dozvoljeni odgovori unutar međunarodnog prava, sistema Evropske unije i njena uloga u provedbi međunarodnih instrumenata za borbu protiv terorizma.

Također, je ponuđen osvrt na domete Bosne i Hercegovine kada je u pitanju suzbijanje i borba protiv terorizma. Geografski položaj i propusne, nedostatno kontrolisane granice, BiH čine podložnom za djelovanje raznih terorističkih grupacija ili pojedinaca. Politički inducirana nacionalna netrpeljivost u BiH, traumatiziranost društva u cjelini, proces tranzicije, loša socioekonomska situacija su faktori koji olakšavaju manipulaciju ljudima, uvlačenje u ilegalne aktivnosti i induciranje straha i panike među stanovništvom.

Predmetni rad, sa svim navedenim segmentima, može poslužiti kao platforma za daljnja istraživanja koja bi trebala zapravo ponuditi preporuke i pronaći prostor za poboljšanje bosanskohercegovačkog odgovora na terorizam uopšte.

1. TEORIJSKO METODOLOŠKI DIO

1.1. Problem istraživanja

Problem istraživanja međunarodne sigurnosne saradnje u oblasti terorizma ogleda se u tome što danas u svijetu ne postoji opšteprihvaćen stav i definicija terorizma. Različita i često suprotstavljena stajališta i mišljenja najpoznatijih svjetskih stručnjaka za terorizam, međunarodnih institucija, čelnika i vlada pojedinih država, javlja se u teoriji i praksi kao trajan naučni problem. U stručnoj literaturi postoji više od stotinu različitih definicija i tumačenja terorizma. Ovaj problem je izražen i u bosanskohercegovačkim okvirima jer još uvijek nema zajedničkog stava i mišljenja po pitanju definisanja terorizma.

Veoma složeni geopolitički odnosi na međunarodnom planu, zatim politički odnosi između i unutar država su ostavili mogućnosti za različita tumačenja i ostvarivanja terorizma kao jednog od metoda i sredstava geopolitičke borbe ili nametanja svoje volje za promjenom sistema.

U zavisnosti od tipova/modela društava, geopolitička borba se razlikuju po ciljevima i posljedicama, kao i po primjenjenim metodama i sredstvima. U nekim društvima i državama terorizam kao metod i sredstvo političke borbe korišten je za uklanjanje i likvidaciju svoje opozicije ili zadržavanje postojeće vlasti, a neki narodi, narodni i politički pokreti, nacije i nacionalne manjine, terorizam su koristile kao način borbe protiv totalitarnih režima ili okupacionih snaga.

Shodno naprijed navedenom, ključni problem istraživanja jeste uvidjeti osnovne karakteristike međunarodne sigurnosne saradnje u oblasti terorizma, otkrivanje stvarnih uzroka nastanka terorizma, njegove realne prijetnje globalnoj sigurnosti u svijetu, a time i sigurnosti Bosne i Hercegovine. Osim toga istraživački problem je i uspostava naučnih kriterija za klasifikovanje terorizma i njegovo definisanje. U odnosu na određene uslove i situacije u kojima se teroristički akt dogodio, te vremenske periode, određenje pojma terorizma bilo je s vremena na vrijeme različito definisano.

U nekim periodima terorizam je bio revolucionaran ili kontrarevolucionaran, anarhičan, reakcionaran, masovan, unutrašnji ili međunarodni, državni ili nedržavni, individualni ili

samoubilački itd. Uvidom u naučno-teorijski fond geopolitičke, političke i pravne literature došli smo do saznanja da je terorizam izveden iz latinske riječi “terror” što znači strah ili na francuskom “terreur” sijanje straha.²

Da bi se mogao jasno dati pregled Međunarodne sigurnosne saradnje u oblasti terorizma, isti ne može da se istražuje bez konkretnog razmatranja pojmova i činjenica kao što su: sila, nasilje, politika, geopolitika, geostrategija, geoekonomija, politički interesi i ciljevi, politička borba, narod, nacija, nacionalne manjine, država, državna vlast, nezavisnost, suverenost, teritorija, teritorijalni integritet, međunarodna zajednica, međunarodne i međudržavne organizacije itd.³

1.2. Predmet istraživanja

Predmet istraživanja jeste da se sa multidisciplinarnog aspekta istraži i ispita kompleksnost Međunarodne sigurnosne saradnje u oblasti terorizma. Sve proizilazi iz težnje za istinitim saznanjima i objektivnom, naučnom određenju, klasifikaciji pojma terorizma, njegovih bitnih kvalitativnih i kvantitativnih obilježja, uzrocima nastanka te mogućim naučnim prognozama daljeg širenja u skladu sa vremenskim i prostornim određenjem ovog istraživanja uvidjevši na koji način funkcioniše međunarodna sigurnosna saradnja u prevenciji i borbi protiv terorizma.

Razumijevajući terorizam kao dio geopolitičkog procesa i metodu borbe za promjenu vlasti, potrebno je analizirati segmentarne činioce koji su bitni za samu strukturu predmeta rada i to:

- Uslovi u kojima se terorizam ostvaruje kao dio geopolitičkog procesa i metoda političke borbe. Svaki geopolitički i društveni proces se ostvaruje u određenim prirodnim i društvenim uslovima, koji mogu biti međunarodni i državni (unutrašnji). Ti uslovi utiču na svojstva terorizma i njegovo ostvarivanje na terenu. U različitim vremenskim periodima uslovi nisu imali isti uticaj i usmjerenost na subjekte terorizma.

² Gaćinović, R. (1998): *Savremeni terorizam*, Grafomark, Beograd, str. 142

³ Cvjetković, B. (2002): *Terorizam-sredstva i posljedice*, Split, Kupola Laus, str. 87

- Subjekti terorizma su najbitniji činioci geopolitičkih i društvenih procesa zbog njihovih aktivnosti i odnosa. Terorizam je, aktivnost i odnos subjekata koji se javljaju u raznim ulogama, i to: kao subjekti proširenja geopolitičke vlasti i suverenosti na teritorije drugih država, ostvarivanja političke i suverene vlasti u matičnoj državi, te kao subjekti očuvanja i subjekti odcjepljenja pri ostvarivanju nezavisnosti. U tom smislu mogu se identifikovati spoljašnji i unutrašnji subjekti, državni i nedržavni, individualni i kolektivni, oficijelni i neoficijelni, legalni i ilegalni, organizovani i neorganizovani, dominantni i podređeni, aktivni i pasivni, izvršioc i organizatori, pomagači terorističkih djela, subjekti borbe protiv terorizma i žrtve terorizma.
- Motivi, interesi i ciljevi subjekata terorizma su raznovrsni, a često suprotstavljeni u načelu i praksi. Između međunarodnih i unutrašnjih ciljeva i interesa postoje velike razlike u deklarisanim i stvarnim, proklamovanim i faktičkim ciljevima i interesima. Orijehtacija ciljeva na održanje ili očuvanje postojeće političke i suverene vlasti, proširivanja geopolitičke vlasti na suverenitet i teritorijalni integritet, ograničavanje, slabljenje i potiskivanje političke i suverene vlasti države. Motivi mogu biti geopolitički, vjerski, nacionalni, lični (opšte zadovoljstvo- nezadovoljstvo, povjerenje-nepovjerenje prema državi, državama u okruženju ili međunarodnoj zajednici).
- Aktivnosti, akcije i radnje subjekata terorizma odvijaju se u više pravaca. Aktivnosti usmjerene prema međunarodnoj zajednici radi podrške, osporavanja, izazivanja konflikata, oružanih sukoba, ka očuvanju postojeće političke i suverene vlasti. Aktivnosti usmjerene ka negiranju i osporavanju političke i suverene vlasti, stvaranju uslova za odcjepljenje, priznanje i formiranje sopstvene države, kao i aktivnosti pružanja materijalno-finansijske i stručne pomoći subjektima terorizma. Razlikujemo akcije terorista i terorističkih organizacija od akcija na suzbijanju terorizma, kao i aktivnosti žrtava terorizma.
- Metode i sredstva djelovanja u ostvarivanju terorizma su raznovrsne, ali su u načelu prepoznatljive i jedinstvene. Možemo ih svesti na: uobičajene metode koje se oslanjaju na međunarodnu zajednicu, vladajuću strukturu u zemlji, oslanjanje na opozicione snage u zemlji i izvan zemlje, te osloncem na zemlje u bliskom okruženju. Akcione metode su metode fizičkog nasilja, paljenja, rušenja materijalnih i kulturnih dobara, ucjena, ultimatum, otmice, ranjavanja, ubistava, bombaških i samoubilačkih napada, podmetanja eksploziva, etničkog čišćenja, izazivanja straha i panike, pobuna, dizanja ustanka, objave rata. Pored navedene dvije grupe metoda, prisutne su i metode informativno-propagandnog djelovanja, metode opstrukcije, metode uzurpacije i

metode izdaje. U ostvarivanju terorizma koriste se i odgovarajuća sredstva, i to, materijalno-tehnička i finansijska sredstva, organizaciona i sredstva djelovanja na svijest ljudi. Kao materijalna sredstva koriste se i razne vrste naoružanja (streljačko, protuoklopno, protuvazdušno), eksploziv, hemijska, biološka i nuklearna sredstva i dr.

- Efekti, posljedice i rezultati aktivnosti i akcija subjekata terorizma jesu faktičko i geopolitičko-pravno ostvarenje ciljeva borbe. Ovi se efekti manifestuju u više nivoa realnosti. Prvi nivo je ostvarenje političkih procesa i interesa na sopstvenoj teritoriji, drugi nivo je odnos sa međunarodnom zajednicom i treći nivo odnosa jesu odnos između efekata spoljašnjih i unutrašnjih subjekata terorizma. Efekte, posljedice i rezultate uvijek posmatramo kao namjeravane i nenamjeravane, očekivane i neočekivane, poželjne i nepoželjne posljedice svih aktivnosti svih subjekata terorizma na ostvarivanju terorizma kao dijela političkog procesa i političke borbe, kao njihovu složenu i razgranatu rezultantu.

1.3. Društveni ciljevi istraživanja

Društvene ciljeve možemo odrediti sa tri nivoa. Prvi nivo je formiranje međunarodnih sigurnosnih saznanja o terorizmu na osnovu kojih će biti moguće preduzeti mjere prevencije i zaštite, drugi nivo, definisati prijedloge i preporuke rješenja određenih problema u vezi sa terorizmom i terorističkim aktivnostima nadležnim državnim i političkim organima, i treći nivo je da se naučno elaboriraju pitanja instrumentalizacije ideologija, a prije svega religija kroz primjenu terorizma u njihovo ime.

1.4. Generalna i izvedbene hipoteze

1.4.1. Generalna hipoteza

Ho: Međunarodna saradnja u borbi protiv terorizma definisana je normativnim međunarodnim pogledima država na jednoj i međunarodnih organizacija na drugoj strani

1.4.2. Izvedbene hipoteze

H₁: Nepostojanje općeprihvaćene međunarodne definicije terorizma otežava borbu protiv terorističkih aktivnosti

H₂: Terorizam nema ideološku, vjersku i nacionalnu odrednicu

H₃: Subjekti terorizma poduzimaju niz raznovrsnih aktivnosti u pružanju materijalno-finansijske i tehničke pomoći grupama i/ili pojedincima radi ostvarivanja svojih ciljeva i interesa.

1.5. Metode istraživanja

Kao osnova u toku istraživanja poslužit će nam dostupna naučna literatura, zakonska i podzakonska akta, strategije, studije, i drugi relevantni izvori. Koristiti će se osnovne i opštenaučne metode istraživanja, analiza sadržaja dokumenata, sinteza i sl. Imajući u vidu predmet ovog istraživanja, bitna svojstva i karakteristike međunarodne sigurnosne saradnje u oblasti terorizma i žrtava terorizma kao realiteta, nužnim se nameće primjena integralno-kritičkog pristupa, a to podrazumijeva jedan konstruktivan i kritički odnos prema teorijskim shvatanjima i nekim empirijskim saznanjima.

Žrtve terorizma su jedna relativno trajna i masovna pojava koje možemo identifikovati i prepoznati po nekom modelu, u zavisnosti od vrste i tipa terorističkih subjekata i terorističkih akcija. Tokom izrade ovog rada nužna je primjena svih osnovnih metoda logičkog saznanja kao i korišćenje komparacije.⁴

Terorizam kao najveća prijetnja današnjice postao je veliki i neprekidni sigurnosni problem. Da bi smo mogli istraživati karakteristike međunarodne sigurnosne saradnje u oblasti borbe protiv terorizma, neophodno se upoznati i istražiti korijene istog, uslove nastanka i

⁴ Simeunović, D. (2002): *Teorijsko određenje terorizma*, Međunarodni terorizam, Beogradski forum za svet ravnopravnih, Beograd, str. 241

historijskog razvoja. Tokom istraživanja koristiti će se relevantna dostupna literatura, zakonski i podzakonski akti, objavljene studije, rasprave, pisani dokumenti političkih partija, vjerskih zajednica, raznih konfesija, udruženja i drugi relevantni izvori, elektronski i štampani mediji. U određenju pristupa formulisanja termina i pojmova njihovog značenja i međusobnog odnosa ova metoda nam daje osnovu za deduktivno zaključivanje. Pristup ovom istraživanju je veoma specifičan obzirom da se ne polazi niti od jednog teorijsko-metodološkog pravca, geopolitičke niti sociološke teorije države.

Terorizam nije masovna pojava, ali se javlja u raznim vremenskim razdobljima i na raznim prostorima gdje obuhvata mnoštvo subjekata. Shodno tome neizbježna je primjena i statističke metode. Osnovna metoda koju ćemo koristiti jeste kvalitativna analiza sadržaja dokumenata, studija i drugih relevantnih izvora. Ovaj pristup i opredjeljenje je zasnovano zbog činjenice da su sve bitne radnje karakteristike međunarodne sigurnosne saradnje u oblasti terorizma kao metoda i sredstava geopolitičke borbe, ciljeva i akcije evidentirane u dokumentima. Postoje dokumenta o djelovanju međunarodne zajednice, država, subjekata spoljašnjeg i unutrašnjeg terorizma. Navedena dokumenta omogućiti će dovoljno materijala za analizu i sticanje saznanja o bitnim aspektima međunarodne saradnje u oblasti terorizma. Sljedeći nivo saznanja kao što je već navedeno su pisani dokumenti političkih partija, konfesija, zatim članci i elektronski mediji. Sadržaj, forma i hijerarhijska pozicija pomenutih dokumenata i svakog analiziranog iskaza se mora komentarisati i sa drugim vrednovati.⁵

Nakon prikupljanja i obrade dokumenata potrebno je pristupiti njihovoj kvalitativnoj obradi i analizi kako bi smo odredili pravac djelovanja i došli do što relevantnijih podataka i činjenica.

⁵ Cvjetković, B. (2002): *Terorizam-sredstva i posljedice*, Split, Kupola Laus, str. 127

2. NASTANAK I RAZVOJ TERORIZMA - HISTORIJSKI KONTEKST

2.1. Klasifikacija terorizma

Većina autora koji se bave izučavanjem terorizma sačinila je njegovu različitu klasifikaciju. U ovom dijelu rada dat je prikaz nekoliko primjera različitog pristupa navedenom problemu. Tako Edvard Mikolus (Edward Mickolus) navodi sljedeće tipove terorizma:

- 1) internacionalni (grupe i pojedinci koji su pod kontrolom suverene države),
- 2) transnacionalni (grupe i pojedinci koji nisu pod kontrolom suverenih država,
- 3) domaći (uključuje samo građane određene zemlje i autonomne nedržavne subjekte),
- 4) državni terorizam (njegov nosilac je država unutar svojih granica) (Vejnović, D. i sar., 2006).

Primorac (2004) pojašnjava činjenicu, kada država koristi terorizam, ona djeluje u tajnosti za razliku od terorističkih organizacija koje svoja teroristička djela javno priznaju i preuzimaju odgovornost za njih. Ako država i prizna umiješanost u neko djelo koje se realno može tretirati kao terorističko djelovanje, ona ga najčešće pravda kao svoj legitimni čin ratovanja ili kao odmazdu (npr. slučaj države Izrael nad palestinskim stanovništvom).

Kao glavni razlog zašto je državni terorizam veće zlo od drugih oblika terorizma koji čine terorističke organizacije, jeste u tome što su države potpisnice različitih konvencija, deklaracija i međunarodnih sporazuma koji zabranjuju terorističko djelovanje.

Kada se države direktno ili indirektno služe terorizmom, navodi Primorac (2004), one time krše međunarodne sporazume. Kao i svaki oblik terorizma tako i državni terorizam za svoje saradnike posjeduje razne medije.

Putem medija, koji u većini slučajeva reaguju kroz materijalne razloge, politička vlast države podgrijava osjećaj državotvornosti, zajedništva i sigurnosti. Građanin u takvoj situaciji je obmanut svekolikom idejom idealnog, dobrog i pravednog, te daje svoju podršku takvoj političkoj vlasti.

2.2. Nastanak i razvoj terorizma

Terorizam je pojava stara skoro koliko i čovječanstvo, a borba protiv terorizma je stara koliko i sam terorizam. Jedan od vodećih teoretičara međunarodnog prava Georg Švarzenberger (Georg Schwarzenberger), kao najraniju pojavu terorizma, navodi Samsonovo obaranje hrama Filistejaca, ratobornog nezemitskog naroda u jugozapadnoj Palestini koji je dugo ratovao sa Izraelcima. Luj Rene Beres (Louis Rene Beres) ističe da je terorizam pojava starija od antičkih civilizacija Grčke i Rima i navodi primjer ubistva Cezara (Gaius Julius Caesar) od strane Bruta (Marcus Iunius Brutus) 44-te god. prije n. e. u Rimu.⁶

Terorizam kao nasilje koje pojedinac koristi u suprotstavljanju državi javlja se i u periodu srednjeg vijeka. Takvo nasilje bilo je karakteristično za vrijeme apsolutnih monarhija, posljednje faze feudalizma, u praksi i teoriji zabilježeno kao razdoblje prenaplašene ili potencirane suverenosti vladara. Kako je ta snažno centralizovana struktura države ubrzo došla u sukob s razvojem društva, s novom političkom i ekonomskom energijom koja je nagrizala rigidne i već prevaziđene političke okvire monarhije feudalnog tipa, javlja se protest kao rezultat tog antagonističkog odnosa.⁷

Korištenjem terorizma u prošlosti nastojalo se prisiliti stanovništvo da budu pod vlašću manje grupe ljudi i da rade za njihovo dobro, što je odlika diktature, tiranije i drugih oblika državne vlasti. Za vrijeme Francuske građanske revolucije riječ terorizam je prvi put upotrijebljena kada jakobinci provode diktaturu nad svojim stanovništvom zavodeći strahovladu. Jakobinska vlast imala je široka ovlašćenja, a jedina propisana kazna bila je smrt (Alispahić, 2007). „Voltaire označava stanje tokom 1769. godine zbog javnih smaknuća i mučenja uoči Francuske Revolucije (1789) kao terorističke strahote vlasti (appareil de Terror). Godine 1793. francuski revolucionari su pod vođstvom Robespiera prozvali teror kao državno sredstvo moći i na osnovu toga vladavinu terora ideološki opravdali“⁸.

Zabilježeno je da je Robespier stvorio teror, te da je od Odbora javnog spasa i revolucionarnog suda upravo on učinio takvu zloupotrebu da je njegova vlada zapamćena kao jedna od najstrašnijih tiranija u historiji. „Kada je riječ o Robespierrovom teroru, misli se, prije

⁶ Beres L., R., (1980) *Terrorism and Global Security: The Nuclear Threat*, Westview Press/Bolder, Colorado.

⁷ Gaćinović, R. (2005): *Terorizam*, Draslar, Beograd, str. 98

⁸ Više na: <https://www.wikiwand.com/sh/Teror> (pristupljeno 15.1. 2023 god.)

svoga, na rad revolucionarnog suda. Taj sud je bio ustanovljen da sudi protivnicima revolucije“ (Stanković, 2014:11) Teror je ležao u logici situacije. Zadatak odbora javnog spasa bio je tako težak da se nije mogao izvesti običnim sredstvima. Bila je potrebna jedna ogromna vojska za vođenje rata spolja i gušenje bune iznutra⁹.

Velika ekspanzija terorizma dogodila se u 19. vijeku kad se njime počinju služiti pristaše anarhizma u zapadnoj Evropi, Rusiji i Americi, nastojeći atentatima ukloniti osobe na vodećim pozicijama u upravljanju, koji su uz pomoć terorizma dobili svoju nezavisnost, s obzirom da su politički pokreti tih zemalja primjenjivali terorizam protiv kolonijalnih vlasti. Bez sumnje, Izrael je jedna od vodećih zemalja gdje se svakodnevno provodi državni terorizam nad vlastitim građanima. Od 1960-te godine do danas u svijetu su zabilježeni mnogobrojni teroristički napadi¹⁰:

- Guatemala 1968. godine (američki veleposlanik ubijen u atentatu),
- Njemačka 1972. godine (jedanaest izraelskih sportaša ubijeno na Olimpijadi u Münchenu),
- Holandija 1975. godine (otmica voza i otmica jedanaestero naftnih ministara u Beču),
- Libanon 1983. god., nepoznate osobe vozeći kamione s eksplozivom izvršile samoubilački napad na kasarnu američkih marinaca u Bejrutu),
- Škotska 1988. godine (avion kompanije Panam raznesen iznad grada Lockerbiea),
- Tokio - 1996. godine (ispušten otrovni plin Sarin u podzemnu željeznicu),
- New York, Washington - 2001. godine (oteta četiri putnička aviona od kojih su se dva zaletjela, i srušila nebodere Svjetskog trgovačkog centra)
- Madrid - Napadi u Madridu marta 2004. godine bili su serija koordiniranih eksplozija bombi na sistem javnog željezničkog prevoza koji su ubili 192 i ranili 2.050 ljudi.
- Beslan - jedan od najtežih terorističkih napada koji su pogodili Rusiju u njenoj istoriji. Počela je 1. septembra 2004. nakon što su čečenski teroristi zauzeli jednu školu a završila je 3. septembra 2004. napadom ruskih specijalnih jedinica. Poginulo je 344 ljudi, od čega 186 djece.

⁹ Simeunović, D., Terorizam opšti deo, Pravni fakultet, Beograd, 2009.

¹⁰ <http://www.centarzabezbednost.org/terorizam-osnove-i-nastanak/> Centar DBA. Terorizam – nekad i sad (Pristupljeno 25.1.2023. god)

Prema navedenim primjerima može se zaključiti da načini ispoljavanja terorističkih akcija nisu identični. Tu su teroristi samoubice, često bombaši/samoubice, atentatori, otmičari itd. U prošlosti za vrijeme „starog“ terorizma koji je bio zastupljen u mnogim evropskim državama sedamdesetih i osamdesetih godina, terorističke grupe su bile specijalizovane za jednu konkretnu državu, kada nije bilo prekograničnog djelovanja. Tako je IRA-teroristička organizacija djelovala u Irskoj, RAF (Frakcija crvene armije) – teroristička organizacija je bila aktivna u Njemačkoj, baskijska ETA- Španjolska teroristička organizacija djelovala u Španiji i Brigade Rose (Crvene brigade) - teroristička organizacija u Italiji. U tom kontekstu Rol Tophoven, direktor Instituta za kriznu prevenciju u Essenu ističe da: „Njihov teror nije prelazio granice“, za razliku od današnjeg savremenih oblika terorizma, koji „zahvaljujući društvenim mrežama, prodire mnogo dublje u svijest i u psihu ljudi“¹¹

Nakon navedenih, događaja, a posebno terorističkih akata iz 2001. godine, Sjedinjene Američke Države su se opredijelile za antiterorističke aktivnosti, pod izgovorom legalnih vojnih intervencija da bi ostvarile određene interese.

Tadašnji američki predsjednik G. W. Bush ovlastio je agente Central Intelligence Agency – Centralna obavještajna agencija (CIA), da bilo gdje u svijetu vode oružanu borbu protiv terorizma koji je postao u doslovnom smislu, teroristički rat. Amerika je svojim postupcima implicitno indicirala širenje oružja za masovno uništenje i samog terorizma koji se javlja kao odgovor na američko nasilje. Prema pokazateljima, oko 40% terorističkih napada širom svijeta usmjereno je protiv američkih ciljeva¹². Terorizam, konačno, predstavlja vrstu rata u kojem pojedine države stoje nasuprot zagonetnih grupa, kada teroristi znaju na koji način će napasti, a država ne zna gdje da uzvrati.

Razmatrajući prilike iz ugla novije vremenske distance, stvorena je najorganizovanija i najokrutnija teroristička organizacija ISIL ili ISIS¹³ koja je 03. januara 2014. godine, proglasila svoju Islamsku državu, odnosno samoproklamovani kalifat koji je kontrolisao veliku teritoriju Sirije i Iraka, te manje dijelove Libije i Nigerije na kojoj živi oko 10 miliona stanovnika. Začeci ISIS-a datiraju od 2004. godine, kada se sunitske fundamentalističke grupe u Iraku udružuju u borbi protiv američkih snaga. Obzirom da država ima dvije skraćenice, mnogima u početku nije bilo jasno njihovo pravo značenje. Prva skraćenica ISIL, znači “Islamska država Iraka i

¹¹ Više na: <https://www.dw.com/hr/i-terorizam-se-mijenja/a-19151516> (pristupljeno 10.02. 2023. god)

¹² <http://www.centarzabezbednost.org/terorizam-osnove-i-nastanak/> Centar DBA. Terorizam – nekad i sad (Pristupljeno 25.1.2023. god)

¹³ Pobornici ove ideje su se zakleli se na vjernost Al-Kaidi (teroristička skupina kojoj je vođa bio Osama bin Laden), s kojom je prekinula odnose 2014. godine.

Levanta”, a druga ISIS, koju češće upotrebljavaju mediji u SAD, znači “Islamska država u Iraku i Siriji. Autor Azinović (2017) apostrofira da nasilje koje ISIL koristi nastoji imati apokaliptične razmjere i dovesti do kraja svijeta koji, ovakav kakav je, ne može omogućiti postizanje konačnog cilja.

Može se konstatovati da je terorizam najveća pošast današnjice, ali isto tako prekomjerno i neselektivno uzvratanje silom je po mnogim neprihvatljivo, jer isto stvara kontra efekat i reakcije javnosti. Lanac nasilja u pravilu se nikada neće prekinuti ultimativnim nasiljem. Pojedinci su stajališta da se takva vrsta nasilja može prekinuti kroz razgovore, diplomatske procese i dogovore, što je pretpostavljamo na nivou idealnog razvoja određene situacije, odnosno njenog rješenja.

2.3. Terorizam u općem određenju

Termin terorizam u osnovi ima latinski izraz teror (terror, terroris = užas, veliki strah) koji vodi porijeklo od indoevropske riječi ter, uključivši i njenu metataksičku varijantu tre¹⁴. Smatra se da isti korijen imaju i izrazi: terrible (užasan), deterrent (zastrašivanje, zastrašujući), turmoil (nemir, metež), tremble (drhtanje), tremor (potres, drhtanje), a u našem jeziku tresti se, trema, kao i mnogi drugi. Savremena nauka ulaže velike napore da ponudi opšteprijhvatljivu definiciju međunarodne sigurnosne saradnje u oblasti terorizma¹⁵.

Međutim, i pored toga što terorizam predstavlja pravu pošast savremene civilizacije, politika mnogih moćnih država odlaže definisanje savremenog terorizma. U pitanju su dvostruki standardi, odnosno kada neke države koriste segment terorizma tj. planiraju bez angažovanja sopstvenih vojnih snaga izazvati sukobe i nestabilnost u regionima. U pojmovnom određenju terorizma prisutne su akademske i administrativne definicije.¹⁶

U rječniku francuskog jezika, terorizam se tumači kao "skup akata nasilja koje neka politička organizacija vrši da bi uticala na stanovništvo i stvorila neku klimu nesigurnosti". U rječniku engleskog jezika terorizam se precizira kao "metod vladavine ili suprotstavljanja nekoj vladi koji pokušava da prouzrokuje strah" kao jednu od „najsnažnijih ljudskih emocija za

¹⁴ Gaćinović, R.(2011): Terorizam – izazov nauke i politike, Zbornik radova- Međunarodna naučnostručna konferencija “Suprotstavljanje terorizmu – međunarodni standardi i pravna regulative” Kozara, str 20.

¹⁵ Gaćinović, R, (2010) Terorizam u političkoj teoriji, Srpska politička misao br. 2/2010, Institut za političke studije, Beograd, str. 181

¹⁶ Gaćinović, R. (1998): *Savremeni terorizam*, Grafomark, Beograd, str.184

postizanje političkog cilja“ kako ističe Azinović (2012: 219). U rječniku Italijanskog jezika terorizam se predstavlja kao "sredstvo ekstremnog i ilegalnog nasilja u političkoj borbi".

Brojni su pokušaji da se tačno utvrdi svima prihvatljiva definicija terorizma. Najveći broj autora koji su proučavali fenomen terorizma smatra da je politička komponenta jedan od bitnih elemenata terorizma. Ako se analiziraju dosadašnje definicije terorizma, jasno se uočavaju elementi pojma terorizma, a to su: nasilje, strah, cilj i motiv. Nasiljem se demonstrira sila, čiju destrukciju daleko nadilaze psihološki efekti.

Administrativne definicije terorizma, iako sa nedostacima, jedino egzistiraju u praksi, npr: Stejt department (US State department), Federal Bureau of Investigation - FBI (Savezni biro za istrage), Tim potpredsjednika SAD-a, Ministarstvo odbrane SAD-a, Obavještajna agencija SAD-a, Priručnik američke vojske za borbu protiv terorizma različito definišu terorizam. Ujedinjene nacije (UN) smatraju da je terorista svaka osoba koja, djelujući nezavisno od znanja neke zemlje, ili kao pojedinac, ili kao član grupe koja nije priznata kao zvanično tijelo ili dio neke nacije, postupa na taj način što uništava ili oštećuje imovinu civilnog stanovništva ili vlada da bi postigao neki politički cilj.¹⁷

Terorizam je akt lišavanja života ili ranjavanja ili akt uništavanja ili oštećenja imovine civila ili vlade, bez jasne dozvole određene vlade, od strane pojedinaca ili grupa ljudi koje samostalno djeluju, ili vlada koje djeluju iz vlastitih pobuda ili vjerovanja, da bi postigli neki politički cilj.

U rezoluciji Savjeta bezbjednosti Organizacije Ujedinjenih Naroda, koja je izglasana 2001. godine, piše da Savjet bezbjednosti, zastupljen na ministarskom nivou zemalja članica, objavljuje da akti međunarodnog terorizma predstavljaju izazov svim državama i ukupnom čovječanstvu, da akti terorizma svuda ugrožavaju dostojanstvo i sigurnost ljudi, podrivaju društveni i privredni razvoj svih država i u svjetskim razmjerama potkopavaju stabilnost i blagostanje, kao i to da je Savjet bezbjednosti najdublje zabrinut zbog zabilježenog porasta terorističkih postupaka u različitim svjetskim religijama, koji su motivisani netolerancijom i ekstremizmom.

Evropska unija (EU) definiše terorizam kao namjerni akt koji može nanijeti ozbiljnu štetu zemlji ili međunarodnoj organizaciji, počinjen sa ciljem da se ozbiljno zastraši stanovništvo, neopravdano primoravajući vladu ili međunarodnu organizaciju da nešto učini ili

¹⁷ Gaćinović, R. (2005): *Terorizam*, Draslar, Beograd, str. 115

da se uzdrži od svakog činjenja, ozbiljno destabilišući ili uništavajući osnovne političke, ekonomske ili društvene strukture pomoću napada na život ili fizički integritet neke osobe, otmice, uzimanja talaca, zauzimanja letjelica ili brodova ili proizvodnjom, posjedovanjem ili transportom oružja ili eksploziva.¹⁸

Dakle, tzv. administrativne definicije terorizma su one koje su proizvod određenih državnih ili međudržavnih institucija. Njihov nedostatak je u reflektovanju ideoloških političkih stavova državnog ili nekog drugog rukovodstva u opštosti, ili pak u poređenju sa jednom konkretnom situacijom, što jednu takvu definiciju čini manje generalnom i time manje primjenljivom na neku novu, i u mnogo čemu različitu situaciju.

Terorizam nije oblik gerilskog ratovanja, niti je to politički, niti ideološki pokret. To je metoda kojom određene grupe koje imaju neka svoja politička, filozofska ili religijska uvjerenja i djeluju kako bi destabilizirale određenu zemlju ili regiju i kako bi na taj način promovisali svoja religijska, ekstremistička, radikalno marksistička, rasna ili fašistička uvjerenja. S obzirom da jedinstvena definicija terorizma još uvijek nije donesena, Adam Roberts, profesor međunarodnih odnosa na Sveučilištu Oxford ističe da, definicije „vrijedi donositi samo ako o njima nešto zavisi“¹⁹, iako danas postoji dosta različitih definicija terorizma u sferi društvenih područja.

Zajedničko sa čime se većina stručnjaka za sigurnost i borbu protiv terorizma slaže jeste to da, terorizam u svome djelovanju uključuje upotrebu nasilja za ostvarivanje svojih ciljeva. Kao takvog ga označavamo politički i moralno neprihvatljivim oblikom ponašanja. Uništava ljudske živote, materijalna sredstva i kulturne vrijednosti, te dovodi u pitanje sigurnost cjelokupne zajednice, a najviše djeluje na psihičko stanje ljudi rađajući im strah.

Također, kod jednog broja savremenih definicija terorizma, mogu se uočiti neslaganja oko određenja koncepcije i koncepata korišćenja nasilja, prijetnje nasiljem, određenje nasilja kao metoda i sredstava, određenja subjekata terorizma i njihovih interesa i ciljeva, nesaglasnosti oko etimološkog određenja pojma terorizma.²⁰

Problem definisanja pojma terorizma je i taj što se kroz dugi istorijski period mijenjao njegov karakter, obzirom da je u ranijem periodu to bila borba za oslobođenje vlastitog naroda, kao i teritorija, nekada je to bio rat i borba za vjersku slobodu ili težnja za svrgavanje društvenog

¹⁸ Cvjetković, B. (2002): *Terorizam-sredstva i posljedice*, Split, Kupola Laus, str. 174

¹⁹ Više na: <http://www.zarez.hr/system/issue/pdf/244/244.pdf> (pristupljeno, 15.01. 2023. god)

²⁰ Gaćinović, R. (1998): *Savremeni terorizam*, Grafomark, Beograd, str.201

poretka. Također ono što je simptomatično jeste i to da se danas termin antiterorizam veoma često zna zamijeniti s pojmom terorizam. Kao što je već naprijed naznačeno sam pojam terorizma još uvijek nije definiran odnosno uniformisan od strane mnogih vlada, međunarodnih institucija i drugih instanci koji se na određeni način bave tim pitanjem.

Polemika koja se vodi oko usvajanja opšteprihvaćene definicije terorizma uzrokuje i dalje nejedinstven stav ili određenje vladajućih struktura mnogih država u svijetu. Jedni terorizam smatraju borbom za nacionalnu slobodu i samoopredjeljenje, drugi pak takav čin proglašavaju terorizmom. Iz svih ovih definicija postoji jedna zajednička odrednica koja može pomoći u konačnom definisanju pojma terorizma, a ona na koji se poziva studija Generalnog sekretara OUN-a, po prvi put je upotrijebljena u izvještaju koji je donijet na III Međunarodnoj konferenciji za unifikaciju krivičnog prava, 1930. godine u Briselu i glasi: *Terorizam je napad ili nasilje nad nedužnim stanovništvom u geopolitičke ili neke druge svrhe, a započinju je elementi koji se ne označavaju kao državni (iako vrlo često znaju to biti).*

2.4. Karakteristike međunarodnog terorizma

Precizno i konkretno definisanje međunarodnog terorizma je značajno otežano iz razloga što on spada u krivična djela koja su kvalifikovana kao međunarodna i predmet su međunarodnih konvencija. Njegovom definicijom su obuhvaćeni različiti vidovi demonstracije nasilnog ponašanja kao i ugrožavanja ljudskih prava i života. U tom širokom spektru akata koji se podvode ili se mogu podvesti pod pojam terorizma, nalazi se i dio razloga zbog kojih nije mogla biti precizirana sveobuhvatna i opšte-prihvatljiva definicija međunarodnog terorizma.

Ipak važniji razlog tog neuspjelog pokušaja konsenzualnosti oko njegove definicije treba tražiti u motivaciji terorista za izvođenje terorističkih akata, gdje je svaki teroristički akt formulisan upravo odnosom prema vlasti.

Pored činjenice što je u današnje vrijeme svaki terorizam faktički međunarodnog karaktera, što i nije potrebno posebno potencirati, navesti će se neki šire prihvaćeni kriterijumi na osnovu kojih neki pojavnih oblik terorizma ima prefiks međunarodnosti.

Prvo, o međunarodnom terorizmu je riječ onda kada su ciljevi terorističke organizacije takvog karaktera da su usmjereni protiv sigurnosti više država, ili kad njihovi planovi i akcije prelaze granice država ili regiona u kome teroristi djeluju.

Drugo, može se govoriti o međunarodnom terorizmu u onim slučajevima kada teroristi djeluju izvan svojih državnih granica, i treće, kada članovi terorističke organizacije vode porijeklo iz više zemalja, a ispunjenje bilo kojeg od navedenih kriterijuma daje terorizmu međunarodni karakter.

Međunarodna sigurnosna saznanja u oblasti terorizma uglavnom se vezuje za državu, odnosno njene obavještajne službe, koje se javljaju kao inicijatori i organizatori terorističkih djelovanja i koje se kombinuju sa drugim oblicima tajnog subverzivnog djelovanja, sa ciljem ugrožavanja pojedinih subjekata na međunarodnom planu. Obavještajne službe pojedinih zemalja realizuju svoje interese preko terorističkih grupa i organizacija, paravojnih i parapolicijskih snaga, u sklopu sprovođenja subverzije prema drugim državama²¹. Tu se ubraja i organizovanje i planiranje terorističke aktivnosti izvjesnih nacionalnih manjina koje iniciraju susjedne države.

Kao drugi oblik ispoljavanja međunarodnog terorizma na unutrašnju bezbjednost treba spomenuti ubacivanje terorističkih grupa na teritoriju suverene države, što predstavlja svakako jedan od najtežih i najgrubljih vidova subverzivnih aktivnosti, gdje izvode napade na državno rukovodstvo te zemlje, organe bezbjednosti, vrše diverzije i mnoge druge oblike terorističkih aktivnosti (Milošević, M. 2001:222). Govoreći o odnosu terorizma i globalizacije, može se krenuti ka stajalištu da je međunarodni terorizam u ekspanziji zbog trgovine, mobilnosti ljudi i širenja ideja. Efikasno suprotstavljanje međunarodnom terorizmu iziskuje poznavanje njegove geografske rasprostranjenosti, jer je aktuelna literatura u pogledu geografske dimenzije terorizma ipak oskudna i fokusira se na podjelu i širenje terorizma u okviru združenih regiona kao što su Evropa i Bliski istok. Izgleda da se teroristički incidenti sukcesivno koncentrišu u određenim geografskim regionima, dok su u drugim relativno rijetki, međutim, terorističke mreže kao što je Al Kaida (Al Quaeda) su aktivnije u određenim dijelovima svijeta i često pokazuju tendenciju širenja svojih aktivnosti izvan nacionalnih granica.²²

²¹ Krstić, M, (2015), *Međunarodna policijska saradnja u funkciji borbe protiv terorizma*, Vol. 12, No 3,: 311-328, UDK 343.85:343.341, a prema: Flinterman Cornelis, Myjer Eric (2010): *The Practice of the United Nations in Combatin Terrorism from 1946–2000*, Utrecht

²² Krstić, M, (2015), *Međunarodna policijska saradnja u funkciji borbe protiv terorizma*, Vol. 12, No 3,: 311-328, UDK 343.85:343.341, a prema Braithwaite Alex, Lee Quan (2007): *Transnational Terrorism*, London, 8-10.

Slika.1- Pripadnici Al-Qaide su septembra 2001. godine oteli četiri američka putnička aviona i izveli koordinirani napad na više ciljeva u Sjedinjenim Američkim Državama

3. POJAM I CILJEVI MEĐUNARODNE SIGURNOSNE SARADNJE U BORBI PROTIV TERORIZMA

Kriminal kao takav u savremenom vremenu sve više poprima međunarodne dimenzije, a da bi kriminal imao međunarodni aspekt, veoma je važno da budu ispunjeni određeni uslovi: prelazak državne granice, kako od strane kriminalaca, tako i od žrtava, stvari i kriminalne aspiracije²³. Zatim je važno međunarodno izjašnjavanje, odnosno priznanje, potvrda da je u stvari riječ o zločinu, što znači da na nivou jedne države, dakle na nacionalnom nivou, neko asocijalno i destruktivno ponašanje može predstavljati zločin, delikt, samo u slučaju ako je zakonom u jednom širem smislu predviđeno kao krivično djelo. Tek kad državni organi jedne zemlje, a naročito predstavnici policije, upute zvaničan zahtjev za izgradnju, tj. uspostavljanje regionalne ili obostrane, uzajamne saradnje zvaničnim policijskim organima druge zemlje, tada se može govoriti o postojanju policijske saradnje koja ima formalni karakter.

S druge strane, neformalna saradnja u velikom broju slučajeva je bilateralna, obostrana, predstavlja preteču međunarodne policijske saradnje, i danas je jedna od njenih najrasprostranjenijih i najvažnijih oblika²⁴. Uporedo sa ekspanzijom terorizma, grade se i međunarodni policijski odnosi. Oni jačaju u vezi s onim vidovima kriminala koji se deklariraju kao međunarodni iz razloga što u svim svojim aspektima podrazumijeva aktivnost koja prevazilazi i širi se van granica jedne države. Uspostavljanje i unapređivanje međunarodnih policijskih odnosa slika je realne potrebe država ponaosob i međunarodne zajednice kao cjeline, da uspostave zajedničku borbu i međusobno pomaganje protiv kriminala kao zajedničkog neprijatelja.

Ta borba je sastavni dio jedne sveobuhvatne misije i zadatka koji je povjeren policiji, a zbog humanitarnog karaktera tih zadataka, kao i zbog njihove učestalosti i obimnosti, međunarodni policijski odnosi, može se slobodno reći, visoko kotiraju u globalnim međunarodnim odnosima. Mnogi činioci koji djeluju na međunarodne policijske odnose utiču i na međunarodne odnose u globalu kao što su međuzavisnost, geografski faktor, društveno-ekonomski i politički faktor. Policijski odnosi zavise od karaktera veza između država. Između ostalog ističe se jedan element koji ima značajan uticaj na policijske odnose, to je sama priroda

²³ Ibid

²⁴ Ibid

i karakter policijske funkcije uz poštivanje konspirativnosti, dok međusobnu saradnju otežavaju stavovi država o razlozima sigurnosti i nacionalnim interesima.

Međunarodni policijski odnosi su, posmatrano u širem smislu, dio međunarodnih odnosa koji imaju političku konotaciju i odvijaju se između država i međunarodnih organizacija, dok u užem smislu međunarodne policijske odnose možemo definisati kao odnose na relaciji država i njihovih policijskih organa u cilju zaštite međunarodnog javnog poretka, reda i zajedničke saradnje u borbi protiv različitih oblika kriminaliteta. Odnosi se odvijaju između država i zvaničnih subjekata u spektru javne sigurnosti, dok se odnosi sa drugim organima (carini, vojsci i diplomatiji) nisu znatno izloženi.

Ovi odnosi se posmatraju kao odnosi koji se na međunarodnom planu uspostavljaju između policijskih organa i institucija različitih država u cilju izvršavanja zadataka koji se pred njih postavljaju u vezi s borbom za održavanje javnog reda i protiv kriminala kao jednog od aspekata narušavanja javnog poretka.

Uzajamni odnos najčešće prethodi međunarodnoj krivičnopravnoj pomoći, iz razloga što se operativnim djelovanjem i angažovanjem policijskih organa grade procesno-pravne osnove za uspješno vođenje krivičnog postupka. U praksi se susrećemo sa dosta primjera koordiniranog djelovanja policijskih i pravosudnih organa različitih država, zatim multilateralnih i bilateralnih kontakata i razmjena eksperata, dok u pravno-tehničkom smislu, postupak saradnje kreće od zamolnice kao početnog akta kojim se zahtjeva izvršenje neke radnje na teritoriji druge države, za konkretno krivično djelo i prema izvjesnom licu, izvršiocu tog djela.

Zvanična, formalna policijska saradnja postoji tek onda kada zvanični organi jedne zemlje ili policije upute formalni zahtjev za uspostavljanje obostrane saradnje, dok neformalna predstavlja jedan od prvobitnih i najrasprostranjenijih vidova policijske saradnje. Policijski organi dvaju ili više država imaju nezvanični sporazum da izgrade veze u genezi postavljanja operativnih zahtjeva, koje potom nadograđuju i produbljuju kroz međusobnu saradnju samih policijskih službenika kroz zvanični, formalni, tajni karakter ili u okviru međunarodne organizacije.

Mnoge zemlje, suočivši se sa ekspanzijom ne samo unutrašnjeg nego i međunarodnog terorizma, 70-ih i 80-ih godina 20. vijeka, preduzele su niz aktivnosti kroz primjenu različitih strategija kako bi se na što efikasniji način suprotstavile terorizmu.

Ova strategija se sastoji prvenstveno u međusobnom dopunjavanju djelotvornih policijskih i zakonskih metoda i sredstava, kako na unutrašnjem, tako i na međunarodnom planu²⁵. Saradnja policijskih organa na međunarodnom planu daleko je intenzivnija nego u prošlosti, a kako je terorizam u svom suštinskom, teorijskom smislu deklarisan kao jedan o unutrašnjih elemenata ugrožavanja bezbjednosti, tako je i njegovo suprotstavljanje ovom krivičnom dijelu isključivo u djelokrugu policije kao stručnog, specijalizovanog i državnog organa, osnovanog da odgovori na sve izazove ugrožavanja i predstavlja komandu u odbrani i zaštiti nacionalne sigurnosti i unutrašnjeg poretka. Inkorporacija međunarodne policijske saradnje u institucionalne okvire, predstavlja ključni preduslov kvalitetnog i uspješnog suprotstavljanja međunarodnom kriminalu. Iako svaka zemlja svojim internim zakonodavstvom reguliše i utvrđuje zasebna krivična djela i krivičnopravnu proceduru, države su naročito zainteresovane da ostvaruju saradnju sa drugim državama²⁶.

3.1. Važnost i opravdanost uspostavljanja međunarodne policijske saradnje u cilju suzbijanja i borbe protiv terorizma

Terorizam u savremenim uslovima sve više poprima internacionalni karakter, pa je stoga gotovo neizvodljivo da se svaka država ponaosob bori protiv njega. Budući da teroristički akti ozbiljno ugrožavaju i narušavaju dobra i vrijednosti koja se moraju štititi, mnoge države iniciraju odlučno i koegzistentno djelovanje protiv ovog vida političkog nasilja. Vrijednosti koje se nastoje zaštititi su, na prvom mjestu, međunarodni mir i sigurnost, a zatim i sistem međunarodnog komuniciranja kao jedan od ključnih uslova nesmetanog odvijanja međunarodnih odnosa i slobode i prava pojedinaca koje je neophodno zaštititi, kako od država, tako i od pojedinaca koji ih ugrožavaju (Tomaševski, K., 1983).

Nastojanja na unapređivanju međunarodne saradnje protiv terorizma datiraju od 30-ih godina 20. vijeka, kada je izvršen atentat na jugoslovenskog kralja Aleksandra i francuskog ministra spoljnih poslova Luisa Bartoa (Luis Bartoah) u Marselju 1934. godine. To je dovelo do inicijative Francuske da se oformi međunarodni kazneni sud koji bi sudio akterima terorističkih akata, a kao odgovor na ovaj događaj, oglasila se Liga naroda i sazvala konferenciju o tom pitanju u Ženevi 1937. godine. Ove inicijative rezultirale su donošenjem

²⁵ Stajić Lj., (1999): *Osnovi bezbednosti*, Policijska akademija, Beograd, str. 299-300

²⁶ Nikač Ž., (2012): „Transnacionalna saradnja u borbi protiv kriminaliteta“, *Bezbednost* 1-2/08, Beograd, str.78-79

dvaju konvencija. Prva od njih je decidno zabranjivala akte terorizma, zajedno sa pokušajima ubistava predsjednika država ili njihovih supruga i drugih predstavnika vlasti, kao i djela međunarodnog terorizma koja bi rezultirala ranjavanjem osoba i oštećenjem imovine, kao akte građana jedne države protiv građana druge države. Drugom konvencijom je oformljen međunarodni krivični sud kome je povjerena nadležnost nad terorističkim zločinima. To su bili samo pokušaji i naznake, jer ove radikalne mjere nikad nisu stupile na snagu niti su se implementirale u praksi iz razloga što je samo jedna zemlja ratifikovala konvencije neposredno prije nego što je izbio Prvi svjetski rat 1939. godine (Wilkinson, P., 2012:199-201).

Također Wilkinson (2012) dalje navodi da u sklopu međunarodne zajednice se kontinuirano ulažu napor da se definišu norme ponašanja država i kroz fazu prevencije, tj. ranog prepoznavanja i sprječavanja djela terorizma, tako i kroz fazu represije, koja podrazumijeva razjašnjavanje, hvatanje i kažnjavanje terorista. Kada govorimo o prevenciji, donijet je veliki broj rezolucija i zaključaka gdje se od država zahtjeva da ne podstiču i ne organizuju terorističke akte protiv drugih država kao i da ne učestvuju u vršenju terorističkih aktivnosti.

Poznato je da terorizam ne poznaje granice, i u težnji da se što efikasnije suprotstave ovom fenomenu, države su neminovno upućene na zajedničku saradnju, jer bi borba protiv kriminalnih radnji sa inostranim elementom bila gotovo utopijska bez saradnje među njima. S tog stanovišta autori Smajić, Seizović i Turčalo (2017:66) navode da je nakon napada u SAD-u 2001. godine borba protiv terorizma vratila i tradicionalna promišljanja o nacionalnoj sigurnosti, ali i intenzivirala međunarodnu saradnju u sigurnosti.

Uspješno suprotstavljanje terorizmu iziskuje čvrstu, odlučnu i efikasnu međunarodnu saradnju, i u tom pravcu održan je veliki broj međunarodnih konvencija kako bi se definisale strategije na nivou vlada, ali države i dalje sputava lični interes u efikasnoj saradnji, pa su najefikasnije antiterorističke saradnje neformalne, svakodnevne veze između policije i obavještajnih službi²⁷.

Razmjena obavještenja i informacija kao i njihova sveukupna obrada i upotreba u službi borbe protiv terorizma, nisu više dovoljni, i postoje tendencije da se uspostavi zajednička „nenacionalna“ policija, sa sopstvenim policijskim snagama i sopstvenim pravom na hapšenje, naravno, sve dok postoji težnja i namjera da se pristupi efikasnoj i organizovanoj zajedničkoj

²⁷ Arstedes P., (1997): *International encyclopedia of terrorism*, London, 651-653.

borbi protiv terorizma. Dok je ova borba danas postala gorući problem u svijetu, kapaciteti i mogućnosti policije u toj borbi se srazmjerno smanjuju, a najviše iz razloga jer ne postoje ili se ne obezbjeđuju u dovoljnoj mjeri sredstva za tu borbu²⁸.

Treba imati na umu da se savremeni terorizam ne može suzbiti samo računajući na donekle ograničene mogućnosti pojedinačnih ugroženih država, naprotiv, borba protiv ovog vida nasilja biće u budućnosti sve teža, jer će se njegov obim i kapaciteti munjevito uvećavati, a njegov organizovani dio sve uspješnije stabilizovati i učvršćivati u državnim i ekonomskim strukturama napadnute države²⁹. Veliki broj suverenih država se danas suočava sa velikim problemima, jer terorističke organizacije prevazilaze državne granice i učestalo se suočavaju sa prijateljskom konkurencijom i ljubomornim čuvanjem obavještajnih izvora i metoda, što opet u značajnom obimu sputava adekvatnu razmjenu i protok informacija sa drugim zemljama. Jedan od najvažnijih aspekata koji će biti stalni pratilac terorizma u narednom periodu su konstantna nastojanja i aktivnosti da se stvori međunarodni pravni osnov za definisanje normi i pravila u borbi protiv politički motivisanog nasilja, u koje spada i terorizam.

3.2. Aktivnosti Interpola u suzbijanju terorizma

Efikasan odgovor države na kontinuirano prisustvo terorističkih aktivnosti koje ugrožavaju i podrivaju njegove elementarne i vitalne vrijednosti, treba pronaći u kvalitetnom djelovanju međunarodnih policijskih organizacija i ispoljavanju istog na kontinentalnom, svjetskom i regionalnom nivou. Što se tiče svjetskog nivoa, na prvo mjesto treba staviti neosporan značaj međunarodne organizacije kriminalističke policije Interpol, jer očiglednost eskalacije terorizma sa pojedinačnog plana se širi, organizovani, te sa lokalne i nacionalne na međunarodnu i svjetsku, uslovlila je koordinaciju kriminalističkih službi, tj. policijskih službi, prvo na nivou gradova a posle i među državama.³⁰

Oni koji misle da je u današnje vrijeme moguće voditi efikasnu bitku protiv kako nacionalnog tako i internacionalnog terorizma bez centralizovane organizovane jedinice na

²⁸ Krstić, M., (2015), Međunarodna policijska saradnja u funkciji borbe protiv terorizma, Vol. 12, No 3,: 311-328,

²⁹ Harmon C., (2002): *Terorizam danas*, Golden marketing, Zagreb, str. 268.

³⁰ *Sprječavanje terorizma i suzbijanje nasilnog ekstremizma i radikalizacije koji vode ka terorizmu: Pristup kroz rad policije u zajednici*, Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju (OSCE) Beč, mart 2014. godine.

nacionalnom nivou, u velikoj su zabludi. I zato, nužno je da sve kriminalističke jedinice usko sarađuju, što se odnosi i na kriminalističku službu i njen odnos prema uniformisanom dijelu policije, a kriminalističko- operativnu djelatnost je neophodno sprovesti sistematski, planski, organizovano i metodično. „Mnogi greše kada Interpol poistovećuju sa nekom superpolicijom, i stiče se utisak da se zadaci i suština nacionalnog centralnog biroa još uvijek nisu usadili u svest svih policajaca“...[premda] „jedinstveno ustrojstvo, rukovođenje i kriminalističko- operativna obrada neophodni su faktori u suprosvavljanju terorizmu, prvenstveno na nacionalnom, a zatim koordinacijom i na međunarodnom planu“ (Krivokapić V., Krstić O., 1999: 414).

Što se tiče Interpola, za njega je svakako vezana istorija međunarodne saradnje na suzbijanju transnacionalnog kriminaliteta. Autor Nikač (2012:181-183) ističe da je danas međunarodna zajednica zauzela nedvosmislen stav u odnosu na terorizam, iz razloga što je terorizam fenomen koji je poprimio globalne razmjere i čija opasnost i negativne posljedice zahtijevaju od država udruživanje i sveobuhvatnu borbu i saradnju protiv ovog vida nasilja. Države su preduzele veliki broj kako preventivnih tako i represivnih mjera, zaključen je veliki broj međunarodnih akata i konvencija koje nedvosmisleno osuđuju terorizam, a države su pozvane da se udruženim snagama i svim raspoloživim sredstvima bore protiv njega.

Sa svojom mrežom zemalja članica koje svakodnevno dostavljaju nove podatke u svoje baze podataka, Interpol je sakupio ogromnu kolekciju krivičnih informacija o pojedincima, traženim među narodnim bjeguncima i pojedincima osumnjičenim za terorističke aktivnosti. Baze podataka su multikarakterne i omogućavaju zemljama članicama da obezbijede i traže informacije u širokom spektru jezika. Zemlje mogu da pošalju pitanja i dobiju gotovo trenutno obavještenje o rezultatima³¹.

Interpol omogućava zemljama da postave ograničenja na svojim podacima u smislu transparentnosti, pružajući time fleksibilnost u vezi s povjerljivim informacijama. U oblasti forenzike, koja se smatra jednim od najpouzdanijih metoda za identifikaciju terorista, Interpolova baza otisaka prstiju trenutno broji više od 172.600 kompleta otisaka i oznaka s mjesta zločina iz 174 zemlje. Baza podataka je drastično porasla i po veličini i po upotrebi

³¹ Rossbach B., (2013): Interpol strategic for combating transnational terrorism, Austrija,

posljednjih godina jer je organizacija unaprijedila svoju tehnologiju kako bi se omogućilo poređenje otisaka i uvećanje kapaciteta baze podataka.³²

Uprkos tendencijama da se napravi distinkcija između političkog i nepolitičkog, neizbježno će se nastaviti diverzitet mišljenja među državama i između država i Interpola po pitanju toga da li je neki zločin politički, i što je još značajnije, idući ka tendenciji da pojačaju konzervativnu interpretaciju. Interpol je postao glavna međunarodna organizacija za borbu protiv kriminala onog trenutka kada su države počele da posmatraju terorizam kao veoma važnu prijetnju koja se sve više intenzivirala.

Zapadne države su naročito željele da Interpol preuzme aktivniju ulogu i nastojale su da delegiraju svu vlast nad antiterorističkim informacijama na ovu organizaciju. Pokazalo se da je izazivačka politika Interpola skupo koštala tu instituciju, mada ne zbog toga što su države odlučile da kazne Interpol zbog njegovog prkosa tako što su odlučile da osnuju druge organizacije, nego prije da natjeraju Interpol da se restrukturira, što bi opet zahtijevalo visoke troškove³³.

Transnacionalne kriminalne radnje podstiču internacionalnu policijsku saradnju više od jedne decenije, međutim, 2004. godine jedan ekspert je procenio da je, uprkos svom internacionalnom djelovanju, uticaj Interpola na terorizam i teroriste bio minimalan i da se u svom radu susreo sa mnoštvom prepreka. Probleme predstavljaju finansijska ograničenja, geografski faktori kao što su velike porodne granice, kulturne i lingvističke kompleksnosti, tj. komplikacije i nedostatak internacionalno prihvaćenih profesionalnih policijskih standarda, što za posljedicu često ima korupciju. Probleme policijske saradnje mogu izazvati civilni i unutrašnji nemiri koji vode podrivanju civilnog društva.³⁴

Neke države nemaju jasne zakone koji se odnose na organizovani kriminal, ekstradiciju, pasoše i druge stvari, što često dovodi do nepovjerenja među policijskim organizacijama. Veliki kamen spoticanja za saradnju bilo je insistiranje da se udruženim snagama usklade principi nacionalnog suvereniteta u internacionalnoj policijskoj organizaciji, a konflikt nastaje u situaciji kada neke zemlje oklijevaju da ustupe svoj suverenitet u cilju unapređivanja zajedničke borbe protiv terorizma i ostalih transnacionalnih kriminalnih aktivnosti.

³² Sprječavanje terorizma i suzbijanje nasilnog ekstremizma i radikalizacije koji vode ka terorizmu: Pristup kroz rad policije u zajednici, Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju (OSCE) Beč, mart 2014. godine.

³³ Barnett M., Coleman Liv (2005): *Designing Police, USA*, 608-612.

³⁴ Zajednički stav Evropske Unije o primeni posebnih mjera protiv terorizma od 24.11.2017.

3.3. Aktivnosti Evropske unije i Vijeća Evrope u borbi protiv terorizma

Ujedinjene nacije su tokom 20. vijeka donijele nekoliko međunarodnih dokumenata (konvencije, rezolucije itd.) u cilju suprotstavljanja međunarodnom terorizmu. Međutim, ova važna dokumenta nisu našla dovoljno uporišta u praksi, tj. njihova implementacija nikada nije sprovedena do kraja³⁵.

Nakon 2001. godine, borba protiv terorizma dospijeva u samo žarište Vijeća sigurnosti, tvorca pravno obavezujućih rezolucija. Time je učinjen radikalna zaokret u odnosu na dotadašnji rad UN-a, a rezolucije koje je Vijeće sigurnosti donijelo nisu više bile vezane za specifične incidente i nisu vremenski ograničene, već se odnose na svaki čin terorizma koji je prijetnja miru i sigurnosti, bez obzira na ozbiljnost i međunarodne učinke.

Nakon terorističkih napada 2001. god., a pod posebnim uticajem SAD, rezolucijama Vijeća sigurnosti UN-a bilo je pokušaja da se čin terorističkog napada izjednači s činom agresije, tj. napada jedne države na drugu, što podrazumijeva pravo država na odgovor protiv agresije. Većina autora (Seršić, 2007, Lapaš, 2006 i dr.) koji pišu o ovoj problematici opiru se širokom tumačenju prava države na samoobranu (Pedić, Ž., 2012: 61).

Zbog činjenice da su mnoge države zloupotrijebile ovlaštenja data u Rezoluciji 1373 Vijeća sigurnosti UN-a, pod izgovorom borbe protiv terorizma iste su se usmjerile protiv neprijatelja svojeg režima, uz obrazloženje da se terorizam ne smije tolerisati jer on uništava ljudska prava i osnovne slobode. Rezolucijom Vijeća sigurnosti UN-a 1267 iz 1999. godine, osnovan je Odbor za sankcije nametnute talibanima, čija je odgovornost utvrđivanje fondova i drugih finansijskih izvora koje države moraju zamrznuti kako ne bi bili korišteni od talibana i organizacija povezanih s njima ili im služili na korist. Odbor za sankcije sastoji se od predstavnika 15 zemalja članica Vijeća sigurnosti³⁶.

Zbog uočenih nedostataka i kršenja ljudskih prava prilikom zamrzavanja sredstava, Vijeće sigurnosti donijelo je 2002. godine novu Rezoluciju 1452, koja dopušta izuzetke u pogledu zamrzavanja finansijskih sredstava prema rezolucijama 1267, 1333 i 1390 iz humanitarnih razloga. Izuzeci od zamrzavanja mogu biti sredstva nužna za osnovne životne

³⁵ Gaćinović R., (2011), *Terorizam – izazov nauke i politike, Zbornik radova Međunarodna naučnostručna konferencija suprotstavljanje terorizmu – međunarodni standardi i pravna regulativa* (2011), 17-43, a prema Actes de la IIIme Conference pour l' Unification du Droit penal, Sirey, Paris, 1933. godina.

³⁶ Više u: Pedić Ž., (2012), Odnos međunarodnoga i europskoga pravnog okvira za suzbijanje terorizma, ZPR - BROJ 1, UDK 343.342.1 340.5 341.123 061.1(4)EU.

troškove, uključujući troškove prehrane, stanovanja, liječenja i medicinskih usluga, poreza, osiguranja i drugih javnih i komunalnih troškova (Simonoski Bukovski, D.,2008). Takođe, Vijeće sigurnosti je uspostavilo mehanizam saradnje preko kojega države članice UN-a mogu zahtijevati skidanje svojih državljana s crne liste. Pojedinaac se, međutim, ne može direktno obratiti Vijeću sigurnosti niti Odboru za borbu protiv terorizma³⁷, a skidanje s „crne liste“ moraju odobriti sve članice Vijeća sigurnosti. Rezolucija 1624 iz 2005. godine, nameće državama obavezu pune saradnje u borbi protiv terorizma kao i uskraćivanja utočišta „safe haven“ svakoj osobi umiješanoj u terorizam (Pedić, Ž., 2012: 65, a prema Lapaš, nav.dj..(bilj.14),str.1721).

Evropska unija je razvila veliki broj procedura, protokola ili tijela u ime borbe protiv terorizma, iako se sve države članice ne slažu i ne sprovode sve postignute dogovore ili ih ne poštuju u dogovorenoj mjeri. Ukazivanje nekim državama članicama EU da na njihovim prostorima funkcionišu i rade pripadnici obavještajnih službi drugih država, to iluzorno dokazuje.

Od februara 2003. godine grupa stručnjaka Committee of Experts on Terrorism (CODEXTER-Komitet eksperata za terorizam) je radila na daljem razvoju pravnih instrumenata protiv terorizma. Do danas, vijeće EU usvojilo je sljedeće konvencije u borbi protiv terorizma: Evropska konvencija o suzbijanju terorizma iz 1977. - Konvencija br. 90, koja je izmijenjena i dopunjena 2005., Konvencija 196, kao i Konvencija Vijeća Evrope o pranju, traganju, oduzimanju i konfiskaciji prihoda stečenih krivičnim djelom te o financiranju terorizma iz 2005. - Konvencija br. 198.

Ipak najvažniji dokument EU na polju borbe protiv terorizma je „Okvirna odluka vijeća EU o borbi protiv terorizma“ (2002/475/JHA) iz 2002. godine i dopuna ove odluke „Okvirna odluka vijeća EU o borbi protiv terorizma (2008/919/JHA) iz 2008. godine.

Važan činilac u praktičnoj borbi protiv terorizma u EU, ali i u cijeloj Evropi, pa time i u BiH, je European Union's Law Enforcement Agency - EUROPOL (Agencija za saradnju i provođenje zakona, kako smo već napomenuli u radu. Kao značajan i respektabilan dokument u međunarodnim okvirima je „Godišnji izvještaj EU o terorističkoj situaciji i trendovima“ – TE

³⁷ Odbor za borbu protiv terorizma Ujedinjenih naroda (CTC-Counter Terrorism Committee) nastao je temeljem Rezolucije 1373 (2001.) i Rezolucije 1624(2005.) kako bi potaknuo sposobnost članica Ujedinjenih naroda u borbi protiv terorizma unutar njihovih granica i regionalno. Njegovo je osnivanje bilo potaknuto i terorističkim napadom na SAD. Neke su od zadaća tog odbora posjeti zemljama na njihov zahtjev zbog procjene napretka, tehnička pomoć, izvješća država članica, razmjena najboljih praksa i standarda, posebni sastanci. (preuzeto: <http://www.un.org/en/sc/ctc/> 15.02.2019)

SAT, koji se izrađuje na nivou EU, a od strane EUROPOL-a. Po navedenom dokumentu terorizam je svrstan u 5 kategorija³⁸:

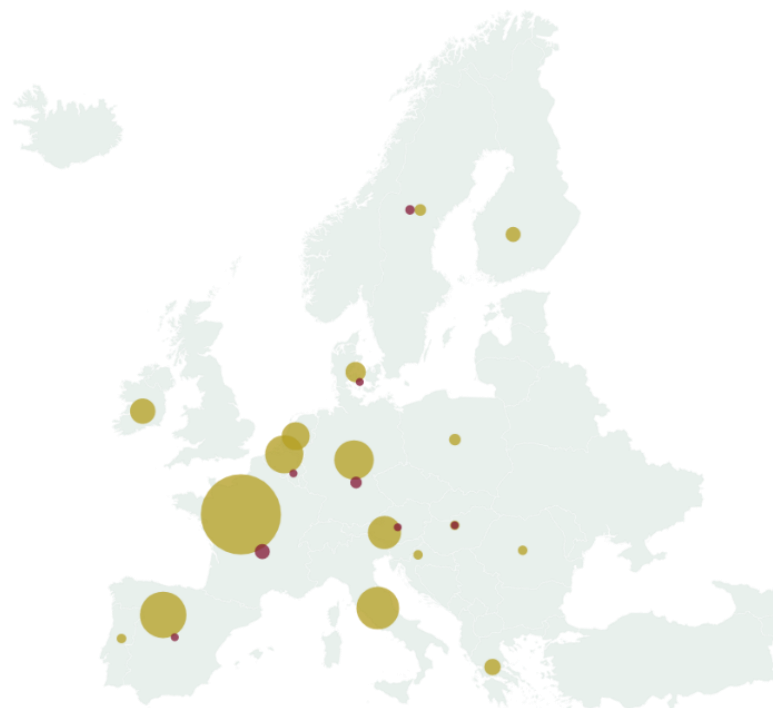
1. Religijski inspirisani terorizam
2. Etno-nacionalistički terorizam
3. Ljevičarski i anarhistički terorizam
4. Desničarski terorizam
5. Terorizam od strane pojedinca.

U izvještaju za 2013. godinu, koji je obuhvatio podatke za 2012. godinu, navedeno je da je teroristička prijetnja i dalje jaka i raznolika, što se zaključuje i iz statističkih podataka, koji naglašavaju da je došlo do trenda povećanja broja terorističkih napada i žrtava od istih, u odnosu na prethodnu godinu.³⁹ Izvještaj Europolu TE - SAT iz 2022 godine govori o smanjenju broja terorističkih akata⁴⁰.

³⁸ Mušić S., *Međunarodno pravo i borba protiv terorizma*, UDK 323.28:341.4

³⁹ Prema godišnjem izvještaju EUROPOL-a, iz 2012. godini, dogodilo se 219 terorističkih napada, u 7 članica EU, u kojima je smrtno stradalo 17 lica, a 537 lica je uhapšeno pod optužbom za terorizam. Većina napada dogodila se u Francuskoj (125) i Španiji (54) i većinom se odnose na napade povezane sa separatizmom. Religiozno nadahnutih terorističkih napada u EU bilo je 6, a ljevičarskih terorističkih napada je bilo 18.

⁴⁰ Francuska je doživjela najveći broj napada (5), zatim Njemačka (3) i Švedska (2). Austrija, Danska, Mađarska, Belgija i Španjolska prijavile su po jedan napad. Od 15 napada, četiri su dovršena. Većina prijavljenih terorističkih napada bila je kategorizirano kao vjerski terorizam (11), od čega su izvedena tri dovršena napada u Francuskoj, Španjolskoj i Njemačkoj, a osam ih je poraženo u Francuskoj (4), Švedska (1), Mađarska (1), Danska (1) i Njemačka (1). Smanjili su se napadi u odnosu na 2020. (14) i 2019. (18). Dva smrtna slučaja zabilježena 2021. bila su rezultat napada izvedenih u Španjolskoj i Francuskoj. Više na: https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Tesat_Report_2022_0.pdf (pristupljeno 14.03. 2022 god.

Slika 2⁴¹. Teroristički napadi i uhićenja povezana s terorizmom u EU-u (2021.) – (zelene tačke označavaju uhićenja, dok tamno crvene označavaju napade)

Iako je po izvještaju iz ranijeg perioda teroristička mreža Al-Kaida u smislu funkcionisanja organizacije i kontrole znatno oslabljena, prijetnja od vjerski nadahnutog terorizma ostaje i dalje ključno pitanje za sigurnost EU. Situacija na Bliskom istoku i u sjevernoj Africi je također značajna sa nivoa terorističke prijetnje po EU.

Posebno indikativan primjer je rat koji se desio u Siriji, koji je privukao veći broj stranih boraca, koji su državljani EU, te je ova pojava dodatno zabrinula EU, je zbog implikacije na budućnost sigurnosti u EU. Analize su govorile da se oko 2.000 boraca iz EU nalazi u Siriji i da ratuju na strani pobunjeničkih snaga, što je predstavljalo porast u odnosu na proljeće 2013. godine, kada se procjenjivalo da taj broj iznosi od 600 do 800 boraca. Ministri EU saglasili su se oko potrebe za integriranijim pristupom razmjeni informacija, kao i detekcije i gonjenja

⁴¹ Zemlje EU-a izvjestile su o sljedećem broju hapšenja povezanih s terorizmom tokom 2021. godine (Austrija: 24, Belgija: 32, Hrvatska: 2, Kipar: 6, Danska: 9, Finska: 5, Francuska: 140, Njemačka: 34, Grčka: 6, Mađarska: 2, Irska: 14, Italija: 40, Holandija: 17, Poljska: 3, Portugal: 2, Rumunjska: 2, Španija: 47, Švedska: 3 = Ukupno: 388., Više na: <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/terrorism-eu-facts-figures/> (pristupljeno 20.03. 2023. god)

džihadističkih pokreta“ i pozvali su na „brzo usvajanje nove evropske strategije za borbu protiv radikalizma⁴².

⁴² Mušić S., *Međunarodno pravo i borba protiv terorizma*, UDK 323.28:341.4

4. MEĐUNARODNA SIGURNOSNA SAZNANJA I AKTIVNOSTI BOSNE I HERCEGOVINE U BORBI PROTIV TERORIZMA

Bosna i Hercegovine u borbi protiv terorizma je od 2006. godine do danas usvojila ukupno četiri Strategije za prevenciju i borbu protiv terorizma (prva: 2006. - 2009. godine; druga: 2010. - 2013. godine, treća: 2015. - 2020. godine i četvrta 2021-2026 godina).

Prva Strategija je imala za cilj osposobljavanje svih državnih kapaciteta za borbu protiv terorizma, kao i za borbu protiv njegove podrške, uočavanjem i otklanjanjem slabosti u političkoj, legislativnoj i institucionalnoj sferi. U tom kontekstu se analiziraju glavni problemi i predlažu najbolji načini rješavanja problema. Strategija borbe protiv terorizma planira dinamiku provođenja, uključujući predviđanje rokova za donošenje akcionih planova. Nosioci aktivnosti, predviđeni strategijom, jesu svi subjekti sigurnosti u Bosni i Hercegovini, a prvenstveno institucije sigurnosti na državnom nivou⁴³.

Sve Strategije imaju za cilj prevenciju i borbu protiv terorizma. One određuju opšti okvir djelovanja Bosne i Hercegovine u borbi protiv terorizma, dajući smjernice za unapređivanje postojećih i razvoja novih mjera, mehanizama i instrumenata prevencije i suzbijanja terorizma. Konvencija daje mogućnost državi da pridržava pravo odbiti izručenje u odnosu na bilo koje kazneno djelo koje smatra političkim krivičnim djelom, krivičnim djelom povezanim s političkim krivičnim djelom ili politički motivisanim krivičnim djelom, pod uslovom da uzme u obzir, pri ocjenjivanju karaktera toga krivičnog djela, sve njegove posebno ozbiljne okolnosti, uključujući:

- a) da je dovelo do kolektivne opasnosti za život, fizički integritet ili slobodu osoba;
- b) da je pogodilo osobe koje nisu povezane s motivima koji stoje iza njega;
- c) da su pri njegovu počinjenju korištena okrutna sredstva.

Uzimajući u obzir postavljenu sigurnosnu strukturu kao i prateći njihov razvoj u proteklom periodu, Strategija je definisala ciljeve usmjerene ka sprečavanju svih negativnih učinaka koji proizilaze iz pojavnih oblika terorizma u širem smislu i krivičnih djela, a oni su u odnosu sa terorizmom: sprovesti kontinuiranu djelatnost u cilju odvratanja od bilo kakve

⁴³ Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, 2006.-2010. usvojena u maju 2006. godine.

podrške terorizmu, terorističkim aktivnostima i radikalnim pokretima, pridobivanjem šire podrške javnosti podizanjem društvene svijesti usmjerene ka pozitivnom komuniciranju; sprovesti Strategiju, na način koji neće dovesti do povređivanja osnovnih ljudskih prava i sloboda zajamčenih međunarodnim konvencijama i pozitivnim zakonskim propisima pospješiti koordinaciju i saradnju institucija i uspostaviti kapacitete kod institucija kojima je to potrebno; osigurati praćenje i nadzor nad provedbenim dokumentima strategije. Treća Strategija⁴⁴ je usvojena u julu 2015. godine, i ista u svojim smjernicama za viziju i misiju ističe da je kroz represivne i druge mjere potrebno stalno prikupljanje, pravovremeno analiziranje i dalje ustupanje svih raspoloživih obavještajnih podataka, te provođenje sistemskih i koordiniranih istraga svih pojava nasilnog ekstremizma i terorizma. U preventivnom smislu, akcent se stavlja na otklanjanje svih uzroka nasilnog terorizma, te saradnju sa nevladinim sektorom i vjerskim zajednicama. Poziva se šira društvena zajednica na razvoj demokratskog društva u kojem bi bila osigurana vladavina prava i druge aktivnosti koje promovišu dijalog i toleranciju. Vizija ove strategije je stvaranje okvira i pružanje podrške razvoju pokretačkih mehanizama kojim bi se uspostavio adekvatan odgovor usmjeren ka pozitivnom komuniciranju i djelovanju. Misija treće strategije je da se uspostave institucionalni kapaciteti kojima bi se sproveli ciljevi Strategije, a oni su:⁴⁵

- Istraživanje pokretača nasilnog ekstremizma na svim nivoima,
- Koordiniranje odgovora na sve nasilne i ekstremne pojave,
- Jačanje uloge civilnog društva, posebno mladih, žena, vjerskih lidera i žrtava ekstremizma i radikalizma koji vodi ka terorizmu, kroz razvoj lokalnih strategija.

Otklanjanje od negativnih ideologija čijom se indoktrinacijom daje širi doprinos radikalizaciji svijesti, koja za posljedicu može imati terorističku aktivnost kao put za ostvarenje zadanih ciljeva⁴⁶. Naročito poštovati Evropsku konvenciju o zaštiti ljudskih prava⁴⁷ i osnovnih sloboda, koju je Bosna i Hercegovina potpisala i ratifikovala i u cijelosti integrisala u svoj Ustav. Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma donosi se u cilju suzbijanja terorizma i s terorizmom povezanih pojava u Bosni i Hercegovini, te ispunjenja

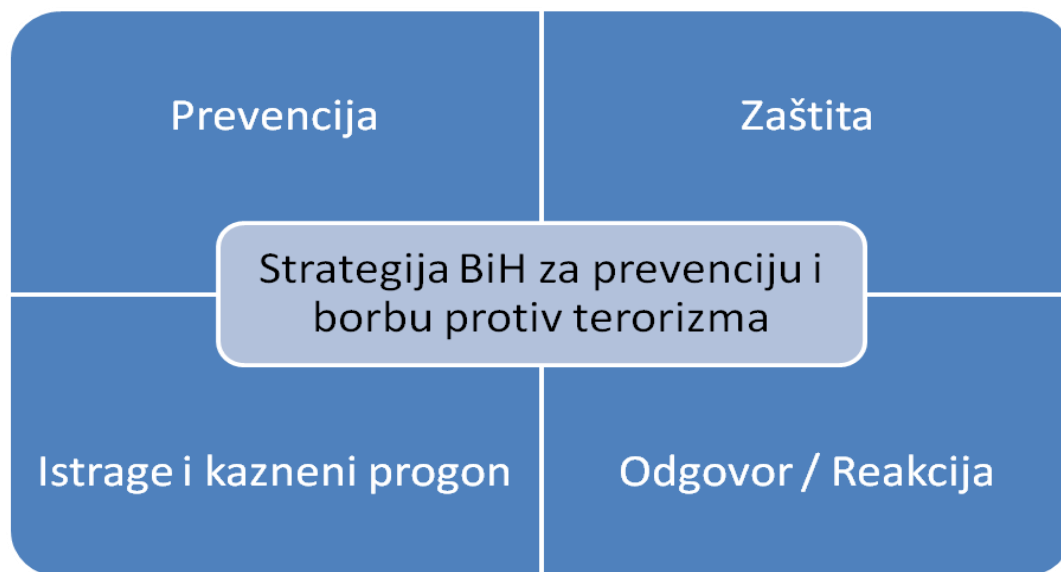
⁴⁴ Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, 2015.-2020., usvojana na 14 sjednici Vijeća ministara BiH u Sarajevu, 08.07.2015. godine

⁴⁵ Sprječavanje terorizma i suzbijanje nasilnog ekstremizma i radikalizacije koji vode ka terorizmu: Pristup kroz rad policije u zajednici, Objavila Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju (OSCE) Beč, mart 2014. godine.

⁴⁶ Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, 2010.-2013

⁴⁷ Evropska Konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama - Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Rim, 4. novembra 1950.)

obaveza koje je BiH preuzela na međunarodnom planu, posebno onih koje proizlaze iz Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju EU.

Slika.3- Shematski prikaz Strategije BiH za prevenciju i borbu protiv terorizma⁴⁸

Strategija predstavlja izraz kontinuiteta i spremnosti Bosne i Hercegovine za dalje jačanje nacionalnih kapaciteta u oblastima prevencije i borbe protiv terorizma, ali i suzbijanja, svih drugih, s terorizmom povezanih pojava. Ovim dokumentom su postavljena načela, vizija i misija, te utvrđeni ciljevi u saglasnosti su s dokumentima UN, NATO-a i EU. Osnovni cilj ove strategije je da se suzbiju svi oblici ekstremističkog i terorističkog djelovanja uz obavezu poštovanja vrijednosti demokratije, vladavine prava, ljudskih prava i sloboda kako bi se Bosna i Hercegovina učinila prostorom sigurnim za život i rad svih njenih državljana, i drugih koji tu borave. Navedeni cilj ima četiri glavna stuba djelovanja a oni su:

1. Prevencija zločina iz mržnje, radikalizma i terorizma u svim pojavnim oblicima,
2. Zaštita kritične infrastrukture,
3. Istrage i kazneni progon djela terorizma i srodnih kaznenih djela,
4. Odgovor na moguće terorističke napade i saniranje njihovih posljedica.

Kroz navedene aktivnosti predviđeno je i unapređenje i zaštita državne granice, posebno graničnih prelaza kako bi se onemogućio ili sveo na minimum eventualni nezakoniti ulazak lica

⁴⁸ Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, 2015.-2020., usvojana na 14 sjednici Vijeća ministara BiH u Sarajevu, 08.07.2015. godine

iz drugih zemalja, a posebno onih koja se dovode u vezu sa terorizmom. Usvajanje minimalnih standarda za zaštitu kritične infrastrukture i objekata od značaja, kao i unapređenje procedura za procjenu realnog rizika i ugroženosti je od velike važnosti.

Ovaj dio mjera provodit će se u skladu sa zakonskim nadležnostima na nivou Bosne i Hercegovine, entiteta (Federacija BiH i RS) i Brčko Distrikta BiH.⁴⁹

Mjere koje se predviđaju u području istraga i krivičnog progona usmjerene su na izgradnju i jačanje institucionalnih kapaciteta obavještajno-sigurnosnog, policijskog i pravosudnog sektora. Osnovni cilj ovih mjera je rano detektovanje svih terorističkih planova i aktivnosti, te represivno djelovanje protiv pojedinaca, grupa i mreža koje pokazuju terorističke namjere prema Bosni i Hercegovini i njenim građanima⁵⁰. S tim u vezi autor Smajić (2018) apostrofira da treba raditi na izgradnji povjerenja između policije i lokalne zajednice kako bi mogli eventualno rano prevenirati određena asocijalna ponašanja koja vode nasilnom ekstremizmu, radikalizaciji i terorizmu⁵¹.

Borba protiv terorizma je oblast u kojoj se puno toga događa stalno i neprekidno u svim dijelovima svijeta. U pravcu suzbijanja i borbe protiv terorističkog djelovanja Alispahić (2014: 35-36) navodi mehanizme države u borbi protiv istog, gdje „prvi mehanizam države u borbi protiv svega što vladajuća struktura smatra korisnim ili štetnim po nju, jeste sistem zakonodavstva“. Teroristički akt u trajanju od samo 5 minuta, može značajno promijeniti sliku svijeta, isto tako teroristički čin u Bosni i Hercegovini može dovesti do usložnjavanja kompletne sigurnosne situacije, i dovesti do nestabilnosti zemlje. Posebna osjetljivost na sve političke, sociološke i sigurnosne fenomene koji su produkt dešavanja u svijetu, izražena je u Bosni i Hercegovini. Zbog više razloga, počevši od historijskog konteksta, preko specifičnosti položaja i okruženja do globalnog uticaja, moderna Bosna i Hercegovina je postala prostor na kojem su se dogodila djela koja se mogu dovesti u direktnu vezu sa terorizmom. Samim tim su institucije Bosne i Hercegovine učestvovala u razvijanju i širenju kapaciteta za borbu protiv terorizma, te su djelovale kroz postojeći pravni sistem.⁵²

Također, zbog djela koja su u Bosni i Hercegovini okarakterisana kao terorističke aktivnosti, kao što su sljedeći primjeri: u prevenciji prijetnje od terorizma (slučaj Rustempašić),

⁴⁹ Alispahić B., *Država u borbi protiv terorizma*, ISSN 1512-5505, 2014.

⁵⁰ Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, 2015.-2020., usvojena na 14 sjednici Vijeća ministara BiH u Sarajevu, 08.07.2015. godine

⁵¹ Smajić, M, *Obuka na temeljima OSCE-ovih smjernica pod nazivom „Prevencija terorizma i nasilnog ekstremizma i radikalizacije koja vodi ka terorizmu: Pristup kroz rad policije u zajednici“*. 2018 god., <https://www.osce.org/bs/mission-to-bosnia-and-herzegovina/381181>

⁵² Alispahić B., *Država u borbi protiv terorizma*, ISSN 1512-5505, 2014.

zatim u slučaju izvršenja napada sa elementima terorizma, (napad auto-bombom na policijsku stanicu u Bugojnu 2010. godine)

Slika.4 – Policijska stanica u Bugojnu nakon terorističkog akta

ili djela koje je okarakterisano kao *izolovani teroristički napad* (otvaranje vatre iz automatskog naoružanja na ambasadu SAD-a u Sarajevu 2011. godine),

Slika.5 – Napadač u trenucima dejstva na Ambasadu Sjedinjenih Američkih Država u Sarajevu

izvršavane su istražne radnje kao i sudsko procesuiranje optuženih. Sve poduzete protuterorističke aktivnosti, u ovim i drugim slučajevima protiv terorističkih mjera, su u

stručnoj javnosti BiH dovele do stava da postoji još prostora za usaglašenije institucionalno djelovanje svih faktora koji su odgovorni za ovu oblast⁵³.

Pored navedenog, posebno težište istražno-represivnih aktivnosti biće stavljeno na oblasti: terorističke propagande, podstrekivanje drugih na terorizam, regrutovanje za terorističke aktivnosti, finansiranje terorizma, davanje bilo kakve podrške teroristima, te davanja uputa ili činjenja dostupnim teroristima bilo kakvih sredstava koja mogu poslužiti za izvršenje krivičnih djela terorizma. Mjere za unapređenje međunarodne saradnje se trebaju prepoznati u jačanju pravosudnih, policijskih i obavještajnih odnosa sa zemljama regije, zemljama partnerima u borbi protiv terorizma, te produbljivanju saradnje sa INTERPOL-om (International Criminal Police - Organizacija međunarodne kriminalističke policije), EUROPOL-om (European Union's Law Enforcement Agency - Agencija za saradnju i provođenje zakona) i EUROJUST-om (European Union's Judicial Cooperation Unit - Jedinica za krivičnu i pravosudnu saradnju). Pored navedenog tu su i druge mjere shodno zahtjevima The Financial Action Task Force (FATF-a - Udarne grupa za sprečavanje pranja novca) i MONEYVAL-a (Komitet eksperata za procjenu mjera protiv pranja novca i finansiranja terorizma) na suzbijanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti.

Veoma bitno je razraditi odgovor na eventualne terorističke napade i biti efikasan prilikom otklanjanja posljedica. Potrebno je uraditi procjene i analize rizika i kapaciteta nadležnih struktura, gdje treba težiti ka unapređenju načina mobilisanja civilnih, vojnih ili resursa privatnog sektora. Također, treba permanentno raditi na nadogradnji Sporazuma o civilno-vojnoj saradnji u slučaju terorističkih napada. Aktivnosti usmjeriti i na podizanje svijesti društvene zajednice, njezinu solidarnost prema mogućim žrtvama nasilnog ekstremizma i terorizma. Potrebno je uspostaviti mehanizme za svaki vid pomoći žrtvama, a posebno socijalnu i zdravstvenu pomoć.

Vremensko važenje Strategije je ograničeno rokovima, koji se odnose na tačno određene institucije kao njihove nosioce. Donošenjem Strategije za borbu protiv terorizma Bosna i Hercegovina je dala do znanja da želi biti ravnopravan član antiterorističke koalicije i da je njen put izgradnje društva demokratski, što potvrđuje željom da se priključi EU. Gledano iz sigurnosnog spektra na prethodno navedeno, a prema mišljenju Evropske Unije, vanjska politika, odbrana i sigurnost jedna je od 16 oblasti u kojima BiH ostvaruje „izvjesni nivo pripremljenosti“ (Džananović, N., Turčalo, S., 2020:15, a prema Ec.europa.eu, 2019c).

⁵³ Mušić S., *Međunarodno pravo i borba protiv terorizma*, UDK 323.28:341.4, str.482

Bosna i Hercegovina je još 2005. godine otpočela pregovore o zaključivanju Sporazuma o stabilizaciji i pridruživanju s EU. Time se BiH obavezala da će uskladiti svoje pravne propise s propisima i standardima EU, a posebno u području sudstva i unutrašnjih poslova. Shodno tome, a zbog jednostavnijeg i preglednijeg razumijevanja određenih mjera i prijedloga kroz tabelarni prikaz istaći će se dio smjernica za provođenje prioriternih ciljeva i međunarodno sigurnosne saradnje u oblasti terorizma koje je Bosna i Hercegovina trebala realizovati⁵⁴:

1	Zakonodavstvo	Nositelji	Rokovi
1.1	Sačiniti prijedlog izmjena ZKP BiH i KZ BiH, u smislu implementiranja međunarodnih instrumenata i standarda (posebice UN i EU standarda) na polju borbe protiv terorizma.	Ministarstvo sigurnosti BiH i Ministarstvo pravde BiH	Rok je 6 mjeseci od dana usvajanja Strategije.
<p>Izvršena cjelovita analiza KZBiH u dijelu koji se odnosi na terorizam, i utvrđeno je da je KZBiH u dobroj mjeri usuglašen sa međunarodnim instrumentima i standardima, ali i da su potrebite izvjesne korekcije u pogledu jasnijeg i potpunijeg definiranja pojedinih odredbi i pojmova, kao i da je potrebno pristupiti implementiranju onih međunarodnih instrumenata i standarda kojima je Bosna i Hercegovina pristupila nakon 2003. godine. U tom smislu u studenom 2006. godine Ministarstvo sigurnosti Bosna i Hercegovina je sa UNODC i Vijećem Europe dogovorilo da se zajednički, tj. kroz Program tehničke pomoći, pristupi izradi Prijedloga izmjena i dopuna KZBiH u dijelu koji se odnosi na terorizam. U izradi Prijedloga izmjena i dopuna pored domaćih eksperata učešće su uzeli i eksperti OHR, Vijeća Europe i UNODC. Zakon o izmjenama i dopunama Kaznenog zakona Bosne i Hercegovine je objavljen u „Službenom glasniku BiH“ br. 08/10. ZKPBiH – Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku objavljen je u „Službenom glasniku BiH“ br.58/08 u isti su uvršteni prijedlozi Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine.</p>			
1.2	Sačiniti nacrt Zakon o borbi protiv terorizma i financiranja terorizma kao „lex specialis“. Ovu aktivnost vršiti zajedno sa aktivnostima	Ministarstvo sigurnosti BiH i Ministarstvo pravde BiH	Rok je 6 mjeseci od dana usvajanja Strategije

⁵⁴ Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, 2010.-2013; Pregled ispunjenja obveza iz Strategije 2006-2009, str. 10-11.

	izmjena i dopuna ZKP i KZ BiH navedenim u tački 1.1		
Kroz preliminarne analize KZBiH, kao i razgovore sa ekspertima OHR, Vijeća Europe i UNODC usuglašen je stav da se ide isključivo na Izmjene i dopune KZBiH, te da donošenje lex specialis zakona o terorizmu nije neophodno.			
1.3	Izvršiti analizu i sačiniti prijedlog izmjena i dopuna zakona o državnim agencijama OSA, SIPA, GP.	Ministarstvo sigurnosti Bosna i Hercegovina (imati u vidu do sada poduzete aktivnosti Radne grupe OHR-a za reformu sigurnosnog sektora)	Rok je 6 mjeseci od dana usvajanja Strategije
Zakonom o direkciji za koordinaciju policijskih tijela i agencija za potporu policijskoj strukturi Bosne i Hercegovine sukladno članku 33. Utvrđena je obveza Ministarstva sigurnosti Bosne i Hercegovine da izvrši harmonizaciju svi postojećih zakona. Dana 27.04.2009. godine u Parlamentu su usvojeni izmjene i dopune Zakona o policijskim službenicima i Zakona o ministarstvima i drugim tijelima uprave Bosne i Hercegovine, Zakon o policijskim službenicima Bosne i Hercegovine, Sl.glasnik 27/04, 03/04, 05/06, 33/06, 15/08, 63/08, 35/09, Zakon o graničnoj policiji Bosne i Hercegovine Sl.glasnik 59/08, 35/09, Zakon o Državnoj agenciji za istrage i zaštitu Bosne i Hercegovine Sl.glasnik 27/04, 63/04, 35/05, 49/09. Usvajanjem pomenutih zakona kao i imenovanjem Nezavisnog odbora realizirat će se prva faza reforme policije u Bosni i Hercegovini.			
1.4.	Provesti aktivnosti na izmjenama i dopunama zakona, kao i usvajanju novih zakona i podzakonskih akata u oblastima koje su indirektno vezane za problematiku borbe protiv terorizma: Zakon o kretanju i boravku stranaca, Zakona o zaštiti svjedoka, Zakona o uvozu – izvozu oružja, Zakona o zaštiti tajnih podataka, Zakona o prometu	Ministarstvo sigurnosti Bosna i Hercegovina kao koordinator aktivnosti. Nositelji izrade nacрта svakog pojedinog zakona definirani su na str. 18 i 19 u podnaslovu 5.1. Legislativa.	Rok je 6 mjeseci od dana usvajanja Strategije

	eksploziva i eksplozivnih materija i Zakona o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini.		
<p>Zakon o zaštiti i spašavanju ljudi i materijalnih dobara od prirodnih i drugih nesreća u Bosni i Hercegovini.(usvojen 2008)</p> <p>Zakon o kretanju i boravku stranaca i azilu („Službeni glasnik BiH“ br 81/08)</p> <p>Zakon o zaštiti tajnih podataka („Službeni glasnik BiH“ br. 54/05),</p> <p>Izmjene i dopune zakona o zaštiti tajnih podataka („Službeni glasnik BiH“ br. 12/09)</p> <p>Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti, („Službeni glasnik BiH“ br. 53/09“)</p> <p>Zakon o kontroli kretanja oružja i vojne opreme („Službeni glasnik BiH“ br. 53/09“)</p> <p>Zakon o kontroli vanjskotrgovinskog prometa robe i usluga od strateške važnosti za sigurnost Bosne i Hercegovine („Službeni glasnik BiH“ br. 103/09)</p>			
1.5	Podzakonskim aktima definirati kritičnu infrastrukturu i plan zaštite i uspostaviti „sustav ranog uzbunjivanja“	Ministarstvo sigurnosti Bosne i Hercegovine i Državna agencija za istrage i zaštitu.	Rok je 6 mjeseci od dana usvajanja Strategije
Nije realizirano			

Kroz Strategiju BiH za prevenciju i borbu protiv terorizma (2021-2026) usvojenu od strane Vijeća ministara BiH⁵⁵, navodi se da je osnovni cilj Strategije BiH za prevenciju i borbu protiv terorizma (2015-2020) ispunjen ili bar u većini realiziran, odnosno, poduzimane su mjere na suzbijanju, svih oblika nasilno ekstremističkog i terorističkog djelovanja.

Sve mjere i aktivnosti su se provodile poštujući vrijednosti demokratije, vladavine prava i ljudskih prava i sloboda. Pored toga, u određenoj mjeri ispunili su se i podciljevi koji se odnose na prevenciju zločina iz mržnje, radikalizma i terorizma u svim pojavnim oblicima, zaštite infrastrukturnih objekata, unapređenje procedura istraga i kaznenog progona djela terorizma i

⁵⁵ Usvojena na 57. sjednici Vijeća ministara BiH dana 9. novembra 2022. godine

srodnih kaznenih djela, te odgovor ili reakcija na moguće terorističke napade i saniranje njihovih posljedica⁵⁶.

Također se navodi da na području Bosne i Hercegovine u razdoblju 2016.-2020. godine nije izvršeno niti jedno krivično djelo koje se može svrstati u terorizam. Nisu zabilježeni podaci da se Bosna i Hercegovina koristi za pripremu nekog terorističkog djela, ali imajući u vidu kompleksnost ukupnih tendencija u vezi s terorizmom, ova se mogućnost ne može potpuno isključiti. Međutim, u smislu finansiranja terorizma, a prema Procjeni rizika od pranja novca i finansiranja terorizma u BiH za period 2018. -2022. godina sektor koji je najviše zloupotrijebljen je bankarski sektor, Western-union i sektor nekretnina - prodaja vlastite imovine, a u smislu odlaska stranih terorističkih boraca na strana ratišta. Ovi sektori su iskorišteni za navedenu namjenu kroz vršenje novčanih transakcija koje baš i ne odstupaju od uobičajenih transakcija koje se obavljaju u sklopu svakodnevnih životnih potreba⁵⁷.

Pokazatelji sigurnosnog stanja na polju terorizma i nasilnog ekstremizma u Bosni i Hercegovini tokom 2016.-2020. godine, uglavnom se dovode u vezu s upućivanjem prijatelji, izvršenjem određenog broja napada na pripadnike pravosudnih, policijskih i političkih struktura, kao i predstavnike medija, u Bosni i Hercegovini, boravkom i povratkom državljana Bosne i Hercegovine na stranim ratištima⁵⁸ zatim djelovanjem i aktivnostima izdiferenciranih sigurnosno-interesantnih osoba ultrakonzervativnih stajališta⁵⁹. Kada je riječ o Akcionom planu za provedbu Strategije za prevenciju i borbu protiv terorizma (2021-2026) njega donosi Vijeće ministara BiH na prijedlog Radne grupe, u roku od 90 dana od dana usvajanja Strategije.

4.1.Uloga i aktivnosti obavještajno sigurnosnih – policijskih agencija u Bosni i Hercegovini u borbi protiv terorizma

Artikulacija potreba i interesa u ljudskom društvu (kako individualnih tako i grupnih, kolektivnih - zajedničkih) ostvaruje se kroz raznovrsne ciljeve (Alispahić 2007:45). Bosna i Hercegovina je uz podršku EU pokrenula regionalnu inicijativu za borbu protiv

⁵⁶ Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma (2021-2026)

⁵⁷ Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma (2021-2026) str. 13.

⁵⁸ Dana 19. 12. 2019. godine, izvršena je repatrijacija državljana Bosne i Hercegovine iz Sirije, njih ukupno 25 i to: 7 muškaraca, 6 žena i 11 djece te jedno dijete bez pratnje. Povratak je uspješno realiziran na kontroliran način, a u skladu s pozitivnim zakonodavstvom Bosne i Hercegovine i međunarodno preuzetim obvezama u području borbe protiv terorizma, te obvezama preuzetim u sklopu članstva Bosne i Hercegovine u antiterorističkoj i anti-ISIL koaliciji –Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma (2021-2026) str 12.

⁵⁹ Ibid, str.13

terorizma i krijumčarenja oružja iz zemalja zapadnog Balkana s ciljem uspostavljanja regionalne baze podataka o osobama koje predstavljaju sigurnosnu prijetnju, stvaranje regionalne mreže tužilaca i istražnih timova, kao i mreže za otkrivanje i presijecanje kanala za krijumčarenje oružja iz zemalja zapadnog Balkana⁶⁰.

Jedan od glavnih preduslova za pristupanje BiH evropskim strukturama jeste povećanje sigurnosti građana i zaštite ljudskih prava, što se može ostvariti jedino realizacijom mehanizama koordinacije u sigurnosnom sektoru BiH, unaprijeđenju profesionalizma i efikasnosti rada policijskih organa, za šta je potrebna afirmacija edukovanih policijskih službenika, kao i opšta informisanost šire javnosti.

Teško ekonomsko- socijalno stanje, nezaposlenost, opterećenost problemima iz bliske prošlosti, postojanja velikih količina oružja koje je zaostalo iz rata i koje je lako dostupno, uz političke poteškoće u BiH i širem okruženju, jesu posebna sigurnosna dimenzija koja predstavlja pogodan ambijent za jačanje različitih oblika nasilnog ekstremizma koji može odgovarati jačanju terorizma, i pojavnih oblika organizovanog kriminala (nelegalna trgovina oružjem i vojnom opremom, trgovina drogom, i sl.).

Stanje sigurnosti u BiH u 2015. godini imalo je određene trendove koji se u odnosu na ranije godine razlikuju. Kada se radi o djelima terorizma na području BiH, tokom 2015. godine, izvršena su tri krivična djela koja su od strane Tužilaštva BiH okarakterisana kao teroristički akti i to: a) napad na Policijsku stanicu u Zvorniku, b) napad na vojnike Oružanih snaga BiH u Rajlovcu, i c) bacanje eksplozivne naprave na Policijsku stanicu u Zavidovićima⁶¹.

Izvršenje ovih akata u određenoj mjeri se, a posebno u periodu izvršenja i neposredno nakon njega, negativno reflektovalo na sveukupnu sigurnosnu situaciju u BiH. Tom prilikom policijske i sigurnosne službe su podnijele 20 izvještaja iz oblasti terorizma i krivična djela koja se mogu dovesti u vezu sa terorizmom protiv 31 poznatog lica i jednog NN lica zbog postojanja osnova sumnje da su počinjena krivična djela terorizma i krivična djela koja se mogu dovesti u vezu sa terorizmom, a što je u odnosu na 2014. godinu blago povećanje (kada su podnesena 22 izvještaja protiv 22 poznata lica i jednog NN lica).

Državna agencija za istrage i zaštitu (SIPA) je u 2015. godini, podnijela 4 izvještaja protiv 18 fizičkih lica i 10 pravnih lica, te jednu dopunu izvještaja protiv 3 fizička lica i 2 pravna lica, koji se sumnjiče za krivična djela pranja novca i druga krivična djela, dok je u 2014. godini podneseno 6 izvještaja protiv 26 fizičkih lica i 7 pravnih lica, te dvije dopune izvještaja protiv

⁶⁰ Stanje sigurnosti u BiH za 2015 godinu – Više: <http://msb.gov.ba/PDF/Info2015godina2604.pdf> (pristupljeno 12.08. 2021 god)

⁶¹ Ibid

12 fizičkih lica i 3 pravna lica. Prema raspoloživim podacima, kroz finansijski sistem BiH u legalne novčane tokove ubačeno je 7.986.494,36 KM nelegalno stečenog novca, dok je pričinjena materijalna šteta od prijavljenih krivičnih djela ukupno iznosila 6.039.108,89 KM, a u 2014. godini u legalne novčane tokove ubačeno je 19.356.726,31 KM, dok je pričinjena materijalna šteta od prijavljenih krivičnih djela po budžete u BiH iznosila 9.106.864,84 KM. SIPA-e je, također podnijela 10 izvještaja protiv 12 lica zbog postojanja osnova sumnje da su počinili krivična djela protiv integriteta Bosne i Hercegovine, dok je tokom 2014. godine podnijela 3 izvještaja protiv 8 lica i jedna dopuna izvještaja protiv 6 lica. Također, SIPA je u okviru borbe protiv terorizma i krivičnih djela u vezi sa terorizmom sprovela operativne akcije „Damask 3“, „Sleeper“, „Benelux“, „Napad na PS Zvornik“ i „Srebrenica 2015“, te lišila slobode 19 lica⁶².

Za pomenuti vremenski period karakteristično je da prijetnja terorističkih organizacija, odnosno pojedinaca i grupa koje su inspirisane njihovim ideologijama i djelovanjem (Al Qaida, ISIL i Al-Nusra front i dr.) predstavljaju faktor koji je uticao na stanje bezbjednosti u BiH. Pod uticajem navedenih ideologija određeni broj bh. državljana otišao je na strana ratišta u Siriju i Irak. Nakon što provedu određeni period u zoni sukoba, posebno u Siriji, oni se vraćaju u BiH, šire ekstremističke i terorističke ideje, te vrbuju i šalju nove dobrovoljce⁶³.

Prema podacima obavještajno sigurnosne agencije (OSA-e) BiH, na području Sirije i Iraka krajem 2015. godine iz BiH, ukupno je boravilo oko 134 lica među koje ubrajamo i strane državljane bh. porijekla. Među navedenim licima su bile i 52 žene i oko 70 djece. Na pomenutim ratištima do poginulo je ukupno 49 lica. U BiH se vratilo 46 državljana BiH, a u EU i područje Balkana vratilo se 11 lica koja se dovode u vezu sa BiH. Najveći dio njih se bori ili se borio na strani ISIL-a, dok je ostali dio dobrovoljaca lojalnost iskazao Al Nusri Frontu (ANF). Usvajanjem Zakona o dopuni Krivičnog zakona BiH, kojima se sankcioniše odlazak na strana ratišta i učešće u stranim paravojnim i paramilitarnim organizacijama⁶⁴ i preduzimanje konkretnih mjera od strane agencija za sprovođenje zakona. Informacije su govorile da je

⁶² Ibid

⁶³ Azinović i Jusić (2015:6), Zov rata u Siriji i bosanskohercegovački kontingent stranih boraca: „Iskušani u borbama, vješti u rukovanju oružjem i eksplozivom, i ideološki motivirani – općenito se smatraju izravnom prijetnjom ne samo po sigurnost Bosne i Hercegovine nego i po regionalnu i međunarodnu sigurnost jer se vjeruje da bi se nakon povratka u matičnu zemlju mogli priključiti već postojećim mrežama ideološki radikaliziranih osoba i zajednica ili uspostaviti nove. Smatra se također da bi se takve osobe mogle angažirati u procesu radikalizacije i vrbovanja novih boraca za sukobe u Siriji i Iraku ili da bi njihova znanja i iskustvo mogli biti privlačni nekoj od organiziranih kriminalnih skupina“.

⁶⁴ Član 162 b Krivičnog zakona Bosne i Hercegovine (Protuzakonito formiranje i pridruživanje stranim paravojnim ili parapolicijskim formacijama).

njegovom primjenom tokom 2015. godine, na određeni način došlo do smanjenja, ali ne i potpune obustave odlazaka dobrovoljaca na strana ratišta (Sirija, Irak, Ukrajina) i njihovog priključenja paravojnim formacijama.

4.2. Uloga državnih organa i sigurnosnih agencija BiH u sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti

Pranje novca koji je po svom fenomenu prevazišao međunarodne okvire, na području BiH u zadnjih nekoliko godina uzima maha, pri čemu se koriste različite metode i tehnologije. Vijeće ministara BiH je na svojoj 12. sjednici od 26. juna 2015. godine usvojilo Akcioni plan Bosne i Hercegovine za otklanjanje nedostataka u borbi protiv pranja novca, s ciljem harmonizacije sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma sa standardima i preporukama Radne grupe za finansijske mjere protiv pranja novca – FATF. Također, 26. juna 2015. godine, FATF je na svojoj web stranici objavio saopštenje, u kojem se kaže Bosna i Hercegovina se politički opredijelila na visokom nivou raditi s FATF-om i MONEYVAL-om za rješavanje svojih strateških AML/CFT nedostataka.

Bosna i Hercegovina će raditi na implementaciji akcionog plana za rješavanje tih nedostataka, uključujući⁶⁵:

- definisanje kriminalizacije finansiranja terorizma;
- uspostavljanje i provođenje adekvatnog pravnog okvira za zamrzavanje terorističke imovine u skladu sa UNSCR;
- provođenje adekvatnog nadzornog okvira;
- provođenje adekvatnih AML/CFT mjera u neprofitnom sektoru;
- uspostavljanje i provođenje adekvatne kontrole prekograničnog kretanja valute;
- usklađivanje kriminalizacije pranja novca u svim krivičnim zakonima;
- osiguravanje adekvatne procedure za oduzimanje imovine.

⁶⁵ Pregled nosilaca aktivnosti za provedbu akcionog plana za otklanjanje nedostataka u borbi protiv pranja novca, s ciljem harmonizacije sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma sa standardima i preporukama radne grupa za finansijske mjere protiv pranja novca. (Dokument je usvojen od VM BiH u septembru, 2015.godine u cilju jasne podjele zadataka između nadležnih institucija pri provedbi FATF Akcionog plana).

FATF ohrabruje Bosnu i Hercegovinu da se bavi svojim AML / CFT nedostacima implementirajući svoj akcioni plan. U 2015. godini, SIPA je podnijela četiri izvještaja protiv 18 fizičkih lica i deset pravnih lica i jedna dopuna izvještaja protiv 3 fizička lica i 2 pravna lica, koji se sumnjiče za krivična djela pranja novca i druga krivična djela, dok je u 2014. godini bilo šest izvještaja protiv fizičkih lica i 7 pravnih lica i dvije dopune izvještaja protiv 12 fizičkih lica i 3 pravna lica⁶⁶.

Prema iskustvima uočeni su sljedeći obrasci i metode pranja novca:

- zloupotreba bankovnih računa, prilikom čega pojedine fizičke ili pravne osobe koje se bave sumnjivim aktivnostima otvaraju bankovne račune mimo propisanih procedura, te uz pomoć uposlenika banaka, na takve račune vrše novčane uplate i njihov transfer,
- upotreba sumnjivih novčanih sredstava za izmirenje kreditnih obaveza, te davanje pozajmica fizičkim i pravnim osobama,
- podcijenjeno ili precijenjeno trgovanje vrijednosnim papirima, dionicama,
- novčani inostrani transferi sa računa “off-shore” kompanija na račune kompanija u BiH, te njihovo istovremeno prebacivanje u treće destinacije,
- gotovinsko ulaganje u pokretnu i nepokretnu imovinu, kupovina precijenjenih nekretnina,
- ulaganje u građevinske projekte visoke vrijednosti,
- osnivanje fiktivnih kompanija sa jednim zaposlenim na nepostojećoj adresi, te prebacivanje poreznih obaveza na ovu kompaniju, a zatim napuštanje istih,
- povlačenje novca sa “pay-pal” računa, gdje je svrha opis aktivnosti skrivena ili nejasna, trgovanje bitcoin-ima.

Budući da nije identifikovan niti jedan novi metod pranja novca, procjene rizika ukazuju da bi se i u narednom periodu mogle zadržati tradicionalne tehnike pranja novca, i to kroz bankarski sektor, sektor nekretnina, kroz poslove sa vrijednosnim papirima, ubacivanje gotovine u legalne novčane tokove, kroz pozajmice vlasnika preduzeća sopstvenom preduzeću, izvlačenje novca iz privrednih društava preko “off shore” kompanija, krijumčarenje gotovine, valutne konverzije, internet bankarstvo, upotrebom kompanija i preduzeća, kroz PDV prevare i dr. Shodno sačinjenom Strateškom Planu agencije za istrage i zaštitu (SIPA-e), koja je sebi postavila ciljeve, od kojih je cilj broj 2 (dva) direktno vezan za naše istraživanje, a ono se odnosi

⁶⁶ Stanje sigurnosti u BiH za 2015 godinu – Više: <http://msb.gov.ba/PDF/Info2015godina2604.pdf> (pristupljeno 5.10. 2021 god)

na: Unapređenje kriminalističko-istražnih i kriminalističko- obavještajnih kapaciteta kao odgovor na pojavne oblike kriminala iz nadležnosti SIPA-e, kao i cilj broj 4 (četiri) koji se odnosi na: Jačanje podrške, saradnje i razmjene informacija sa domaćim i međunarodnim partnerima⁶⁷.

Sagledavajući važnost strateškog cilja broj dva, u kome se između ostalog planira da u narednom periodu SIPA-e svoje zadatke realizuje kombinovanjem edukovanog i tehničko tehnološki opremljenog personala koji će u saradnji sa drugim agencijama za sprovođenje zakona u BiH i nadležnim tužilaštvima pružiti blagovremen, profesionalan i zakonit odgovor da su građani BiH i njihova imovina zaštićeni. Kroz strateški cilj broj četiri, ova agencija planira poboljšati saradnju i razmjenu informacija sa relevantnim domaćim i međunarodnim partnerima, a što je u opisu i nadležnostima ove agencije.

Uloga i aktivnosti Oružanih snaga Bosne i Hercegovine u borbi protiv terorizma Bosna i Hercegovina po svom geostrateškom položaju i ukupnim karakteristikama predstavlja bitan faktor stabilnosti i sigurnosti regiona, Evrope i pa šire. Takav geostrateški položaj, kao i razvitak demokratskih procesa u savremenom svijetu uticali su na opredjeljenje BiH za uključivanje u regionalne, evropske, evroatlantske i svjetske ekonomske, političke, sigurnosne i ostale integracije. BiH je do sada postala članica svjetskih, evropskih i regionalnih integracija, kao što su: Ujedinjeni narodi (UN), Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju (OESS), Vijeće Evrope i Pakt za stabilnost jugoistočne Evrope.

Iz navedenog se da zaključiti da je BiH iskazala spremnost za potpuno prihvatanje prava i obaveza koji pripadaju porodici ravnopravnih evropskih i evroatlantskih država i na tim osnovama učešće i aktivan doprinos kolektivnoj sigurnosti kroz pridruživanje evropskim organizacijama i programu Partnerstva za mir (PFP). Odbrambena politika BiH ima značajan doprinos u oblikovanju političkog ambijenta za dobrobit svih naroda u BiH⁶⁸.

Predsjedništvo BiH vrši civilnu kontrolu i komandu nad Oružanim snagama Bosne i Hercegovine (OS BiH), a što je u skladu sa Ustavom BiH. Sprovođenjem odluka Predsjedništva koordinira Stalni komitet za vojna pitanja (SKVP). OS BiH djeluju u skladu sa suverenitetom i teritorijalnim integritetom BiH. Bosna i Hercegovina se opredijelila za pridruživanje evropskim i evroatlantskim asocijacijama i pružanje punog doprinosa razvitku sistema kolektivne sigurnosti. Ovo opredjeljenje je utemeljeno na uvjerenju o zajedničkim interesima i izazovima,

⁶⁷ Strategija za odnose s javnošću Državne agencije za istrage i zaštitu (2016-2019 god.)

⁶⁸ Vojna doktrina, više na : <http://www.mod.gov.ba/files/file/dokumenti/vojnadoktrina/vojnadoktrina.pdf> (pristupljeno 7.5. 2020 god)

uvjerenju da se stabilnost i sigurnost za BiH, unutar evroatlantskog područja, može ostvariti samo kroz saradnju i zajedničko djelovanje⁶⁹.

4.3. Aktivnosti Tužilaštva BiH

Aktivnosti Tužilaštva BiH, u ovom segmentu, ogledale su se prvenstveno u otkrivanju mreže koja osigurava financijsku i svaku drugu podršku osobama za koje se sumnja da su povezane sa pojedincima, pravnim osobama ili udruženjima čije djelovanje ukazuje na počinjenje kaznenih djela terorizma. Tužilaštvo BiH, kroz učesće u radu Udarne grupe⁷⁰, zalaže se za sveobuhvatan pristup problemu terorizma na način da se u BiH moraju identifikovati i procesuirati eventualni počinitelji kaznenih djela terorizma, što je prvenstveni cilj kojim se pri osnivanja rukovodila Udarne grupa.

Kroz segment djelatnosti ove Udarne grupe, Tužilaštvo BiH je tokom 2005. godine, radilo na uspostavi kontakta i saradnje sa ekspertima Vijeća Evrope i Vijeća sigurnosti UN-a iz oblasti terorizma. S obzirom da se od 01.07.2009. godine primjenjuju izmijenjeni Kriteriji za raspodjelu predmeta između odjela Tužilaštva BiH broj: A-518/09 od 30.06.2009. godine⁷¹.

Nakon što je u decembru 2010. godine održan prvi sastanak Udarne grupe u novom sazivu na kojem je dogovoren dalji način rada Udarne grupe i formirana operativna podgrupa kojom će rukovoditi glavni tužilac Tužilaštva BiH, a što je rezultat zaključka donesenog tokom 2010. godine na sjednici direktora svih agencija za provedbu zakona i Glavnog tužitelja Tužilaštva BiH, tokom 2011. godine operativna grupa je aktivno učestvovala u radu na predmetima terorizma⁷².

S tim u vezi postignuta je izuzetno dobra saradnja u vidu djelotvorne i brze razmjene informacija koje se odnose na potencionalne izvršioce kaznenog djela terorizma. Kroz izmjene Krivičnog zakona BiH, Tužilaštvo BiH je u 2011. godini pokrenulo nekoliko istraga koje se prioritetno odnose na prevenciju i sprečavanje počinjenja kaznenih djela terorizma.

Tokom perioda 2015/2016. godine, Tužilaštvo BiH aktivno je radilo na prikupljenim informacijama o predmetima terorizma u BiH. Kako se navodi u izvještaju Glavni tužilac Tužilaštva BiH je prepoznao problem pojave terorizma na prostoru BiH i blagovremeno

⁶⁹ Ibid

⁷⁰ U 2004. godini, Odlukom Vijeća ministara Bosne i Hercegovine, uspostavljena je Grupa za borbu protiv terorizma i jačanje sposobnosti za borbu protiv terorizma (Udarne grupa) koja radi pod vodstvom Tužiteljstva Bosne i Hercegovine i nadzorom Ministarstva sigurnosti BiH.

⁷¹ Izvještaj o radu Tužilaštva Bosne i Hercegovine za 2005 godinu, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Sarajevo

⁷² Izvještaj o radu Tužilaštva Bosne i Hercegovine za 2010 godinu, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Sarajevo

uspostavio odsjek u kojem se postupa po tim predmetima. U informaciji o radu Tužilaštva BiH, navodi se da je tokom 2015. godine pokrenut veći broj predmeta prema prijavljenim licima koja se sumnjiče za izvršenje krivičnog djela protuzakonito formiranje i pridruživanje stranim paravojnim ili parapolijskim formacijama⁷³. Pored navedenog autor Pustahija (2016:1110) ističe da su prema članovima 202a (Javno poticanje na terorističke aktivnosti), zatim 202b (Vrbovanje radi terorističkih aktivnosti) i 202d (Organiziranje terorističke skupine) Krivičnog zakona BiH, procesuirana određena lica⁷⁴.

Teško ekonomsko-socijalno stanje, nezaposlenost, opterećenost problemima iz bliske prošlosti, postojanja velikih količina oružja koje je zaostalo iz rata i koje je lako dostupno, uz političke poteškoće u BiH i širem okruženju, jesu posebna sigurnosna dimenzija koja predstavlja pogodan ambijent za jačanje različitih oblika nasilnog ekstremizma koji može odgovarati jačanju terorizma, i pojava oblika organiziranog kriminala (nelegalna trgovina oružjem i vojnom opremom, trgovina drogom, i sl.)⁷⁵.

Prema raspoloživim podacima, podršku Ministarstva sigurnosti BiH u prostorijama Državne agencije za istrage i zaštitu, potpisan je Sporazum o međusobnom pružanju pomoći i operativnoj saradnji policijskih agencija u BiH. Sporazum su potpisali direktor Policije Republike Srpske, direktor Federalne uprave policije, šef Policije Brčko distrikta BiH i direktor SIPA-e. Sporazum predviđa koordinaciju i saradnju svih institucija na nivou države BiH, oba entiteta i Brčko distrikta BiH, u skladu sa zakonom propisanim nadležnostima, a u cilju što uspješnije borbe protiv svih oblika kriminala i efikasnijeg suprotstavljanja terorizmu i drugim sigurnosnim izazovima.

⁷³ Informacija o radu Tužilaštva Bosne i Hercegovine za 2016 godinu, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2017 god.

⁷⁴ Pustahija, A., (2016), " Tako je u studenome 2015. godine, H. B. nepravomoćno osuđen na 7 godina zatvorske kazne, zbog planiranja i vrbovanja, organiziranja terorističkih aktivnosti. Za N. I. se smatra da je nasljednik nepravomoćno osuđenog H. B., i trenutno je izvan domašaja sigurnosnih snaga Bosne i Hercegovine, odnosno pretpostavlja se da je posljednje dvije godine proveo na sirijskom ratištu, iako se u 2010. godini nalazio pod istragom po prijedlogu Tužilaštva Bosne i Hercegovine, za kaznena djela organiziranog kriminala i u vezi s kaznenim djelima napada na ustavni poredak i ugrožavanja teritorijalne cjeline kao i kaznenim djelima iz Kaznenog zakona Federacije Bosne i Hercegovine: izazivanje narodnosne, rasne i vjerske mržnje, razdora i netrpeljivosti i nedozvoljeno držanje oružja ili eksplozivnih materija, ali mu je tada Sud Bosne i Hercegovine ukinuo pritvor i izrekao određene mjere zabrane".

⁷⁵ Stanje sigurnosti u BiH za 2015 godinu – Više: <http://msb.gov.ba/PDF/Info2015godina2604.pdf> (pristupljeno 5.10. 2021 god)

4.4. Zaštita suvereniteta i teritorijalnog integriteta Bosne i Hercegovine

U skladu sa Ustavom BiH i Odbrambenom politikom BiH, zaštita suvereniteta i teritorijalnog integriteta BiH podrazumijeva ukupnu organiziranost, pripremljenost i funkcionisanje svih snaga i subjekata za zaštitu njene teritorije.

Organizacijski, zaštita suvereniteta i teritorijalnog integriteta BiH predstavlja skup institucija i funkcija kojima se ostvaruje unutarnja i vanjska sigurnost. Zaštita suvereniteta i teritorijalnog integriteta BiH se ostvaruje kroz⁷⁶:

- Odvracanje potencijalnog agresora od preduzimanja agresije,
- Sprječavanje strategijskog iznenađenja,
- Uspješno vođenje rata,
- Borbu protiv terorizma.

Borba protiv terorizma je važna i trajna aktivnost u zaštiti suvereniteta i teritorijalnog integriteta BiH. Ostvaruje se osposobljenošću i saradnjom OS BiH i drugih snaga u Bosni i Hercegovini na otkrivanju, praćenju, preventivnom djelovanju i preduzimanju antiterorističkih mjera.

4.5. Uloga vjerskih zajednica u Bosni i Hercegovini na planu prevencije protiv terorizma

Iako je od suštinskog značaja da se izbjegne prekomjerno pojednostavljivanje nasilnog ekstremizma kao vjerskog fenomena ili problema za određenu vjersku grupu, uloga koju mogu imati vjerske zajednice i vjerske vođe može biti od neprocjenjive važnosti. Oni mogu u velikoj mjeri doprinijeti delegitimiziranju nasilnog ekstremizma razbijanjem „veze“ između dijela nasilnog ekstremizma, vjerskih uvjerenja i prakse. Oni su također jedinstveno pozicionirani da grade povjerenje između državnih tijela i javnosti, promovišu međusobnu toleranciju među društvenim grupama, te da pruže neposrednu i efikasnu pomoć pojedincima pod rizikom radikalizacije.⁷⁷

⁷⁶ Vojna doktrina, više na : <http://www.mod.gov.ba/files/file/dokumenti/vojnadoktrina/vojnadoktrina.pdf> (pristupljeno 7.5. 2020 god)

⁷⁷ Dostupno na: <https://globalanalitika.com/ekstremizam-nasilje-i-prevencija/> (pristupljeno 11.07. 2020 god)

Nastankom Međureligijskog vijeća u BiH pokreću se brojni međureligijski projekti kroz koje se radi na pomirenju ali i na izgradnji građanskog društva kroz međureligijski dijalog – što postaje ideja vodilja Međureligijskog vijeća u BiH. Kroz brojna iskustva konkretnih problema na terenu, rađaju se projektne ideje primjenjive za prostore BiH, a Međureligijsko vijeće postaje zaštitni znak za međureligijski dijalog u regionu. Međureligijsko vijeće u BiH djeluje kao domaća, nevladina organizacija koja nije nikakvo nadtijelo, nego tijelo kroz koje se pojavljuje dobra volja tradicionalnih crkava i vjerskih zajednica, da zajedničkim snagama doprinesu izgradnju građanskog društva u dijelovima gdje je uticaj crkava i vjerskih zajednica neprikosnoven⁷⁸.

U izvještaju State departmenta koji se odnosi na borbu protiv terorizma u BiH koji je objavljen 30. aprila 2015. godine, navodi se da Bosna i Hercegovina nastavlja napredovati u povećanju kapaciteta za borbu protiv terorizma. Poseban dio izvještaja se odnosi na ulogu vjerskih zajednica u borbi protiv radikalizacije i nasilnog ekstremizma. Ističe se zajednički rad sve četiri vjerske zajednice, islamske, katoličke, pravoslavne i jevrejske.

Jačanjem uloge tzv. društvenih korektiva od porodice, preko socijalnih službi, pa do obrazovnih i drugih institucija predstavlja ključni element ovog procesa. U Rezoluciji Evropskog parlamenta od 25.11.2015. godine koja se odnosi na suzbijanje radikalizacije i regrutovanja evropskih građana u terorističke organizacije, naglašava važnost uloge škole i obrazovanja u sprečavanju radikalizacije, te podsjeća na njezinu ključnu ulogu kao faktora integracije u društvo, razvoja kritičkog razmišljanja i promicanja nediskriminacije, poziva države članice da potaknu obrazovne ustanove na organizaciju seminara i akademskih programa za jačanje razumijevanja i tolerancije, posebno u pogledu različitih religija i istoriji religija, filozofija i ideologija, naglašava potrebu da se podučava o osnovnim vrijednostima i demokratskim načelima kao što su ljudska prava, naglašava dužnost država članica da osiguraju da se u okviru njihovih obrazovnih sistema poštuju i promovišu vrijednosti i načela EU-a i da njihovo funkcionisanje ne bude protivno načelima nediskriminacije i integracija.⁷⁹

⁷⁸ Dostupno na: <https://mrv.ba/o-nama-2/> (pristupljeno 2.3. 2021 god)

⁷⁹ Turkalj K., Borba protiv terorizma na razini EU, ISSN: 1332-8670, 2002.

4.6. Dileme kroz međusobnu saradnju u borbi protiv terorizma

Nastojati će se ukazati i na određene dileme, koje ne samo da postoje u Bosni i Hercegovini, nego su još uvijek prisutne i u cijelom svijetu, a kada je riječ o pravnim aspektima borbe protiv terorizma. Posebno je to vidljivo kada se analiziraju načini tumačenja ili ignorisanja odredbi međunarodnog prava u pojedinim aktima borbe protiv terorizma. Moderne države i pravni sistemi u istima prihvataju, izrađuju ili usaglašavaju domaći sistem zakonodavstva, kako bi se efikasnije suprotstavili terorizmu, sa druge strane teroristi, ili terorističke organizacije ne priznaju niti djeluju shodno odredbama međunarodnog prava. Takav stav izaziva i kontra stav te su se pojavile teze da se na teror može odgovoriti samo terorom, gdje ponovo dolazi do kršenja odredbi međunarodnog prava, ovaj put od strane demokratskog svijeta. Shodno tome prisutno je više dilema kada se govori o principima međunarodnog prava u borbi protiv terorizma, a u ovom radu izdvojene su sljedeće tri dileme, koje su izazvale najviše pažnje, te samim time i potrebe da se analiziraju i istražuju, a to su:⁸⁰

- Nepostojanje usaglašene definicije terorizma. Pored postojanja više definicija postignutih na međunarodnom nivou, ili na nivou država, ipak jedinstvene i usaglašene definicije terorizma do danas nema. Nedostatak iste nije u bitnoj mjeri utjecao na poduzimanje velikih vojnih i drugih protiv terorističkih akcija u svijetu, ali je zasigurno utjecao na ugroženost prava pojedinca, tj. osnovna prava čovjeka.
- Kršenje međunarodnog prava, što podrazumijeva nepoštivanje postojećih i općeprihvaćenih pravnih propisa i drugih pravnih regulativa, koje su proizašle iz međunarodnih odnosa i pravnih akata.
- Kršenje osnovnih ljudskih prava u sveobuhvatnoj borbi protiv terorizma, a primjeri su od nezakonitih hapšenja i postupanja prema uhapšenim osumnjičenim za terorizam, (slučaj „zatvor Gvantanamo“), preko narušavanja prava na privatnost, do slučaja transporta i zadržavanja osumnjičenika po raznim zatvorima i lokacijama.⁸¹

⁸⁰ Mušić S., Međunarodno pravo i borba protiv terorizma, UDK 323.28:341.4

⁸¹ Ibid

4.7. Neusaglašenost u definisanju terorizma

Istina je da je teroristički čin iz 2001. godine koji se desio na tlu SAD-a izmijenio većinu shvatanja u poimanju terorističke prijetnje, te je pokrenuo neviđenu antiterorističku kampanju. Međutim terorizam je postojao prije, postoji danas, i postojati će i poslije ovog tragičnog događaja. Terorizam je pojam, koji svugdje u svijetu izaziva strah, i asocira na žrtve i stradanja nevinih, na razaranja, a slike stradalih u terorističkim napadima su svakodnevnica i nalaze se svuda. Razvitak medija, brzina prijenosa i dostupnosti informacija čine da je ovaj fenomen sveprisutan, a time je i strah od terorizma stalan, pogotovo u zemljama koje su pogođene terorizmom.

Osim SAD-a koje su pogođene terorizmom sa masovnim žrtvama, i evropske zemlje su doživjele slične napade, prije svih Engleska i Španija. Suprotno stavovima, koje donose neke zastrašujuće statistike o broju nastradalih u terorističkim napadima u svijetu, ipak u ukopnom broju nastradalih od raznih oblika ugrožavanja života ljudi, vrlo mali procenat otpada na stradale od terorizma. Tako su posljednja istraživanja u SAD-u utvrdila da je broj smrtnih slučajeva, koji su se dogodili od upotrebe pištolja od strane djece, veći od smrtnih slučajeva od terorističkih napada.⁸²

Ovo poređenje može služiti kao primjer da je ponekad strah od terorizma u javnosti izražen više nego je to objektivno realno, uz puno uvažavanje žrtava i štete od terorističkih napada. Primjeri terorističkih napada iz 1970-ih i 80-ih godina, zatim Gvatemala, građanski rat u Salvadoru, 9/11, Irak, Afganistan, bombaški napadi u Madridu i Londonu, te teroristički napadi u Siriji, naglasak daju na to kako je upravo cilj terorizma da izazove ekstremni strah u ciljnim posmatračkim grupama, koje se identificiraju sa napadnutom žrtvom i to na takav način da oni sebe vide kao potencijalne buduće žrtve, šireći strah i mijenjajući svoje ponašanje. To apsolutno ne znači da međunarodna zajednica i eksperti za temu terorizma ne trebaju težiti ka tome da postignu sporazum makar oko definicije i karakteristika terorizma. Nepostojanje svjetski prihvaćene definicije terorizma, temu usložnjava u smislu, kako mjeriti nešto ako ne znate naučno utemeljeno šta mjerite, kako spriječiti nešto ako ne znate šta je to, na šta tačno dati odgovore, koje sve obrise terorizma treba pratiti. Različito tumačenje fenomena terorizma,

⁸² Mušić, S., *Međunarodno pravo i borba protiv terorizma*, UDK 323.28:341.4 „U posljednjih šest mjeseci 2013. godine, u SAD-u ukupno je ubijeno 12 osoba od strane djece, (i to djece predškolskog uzrasta, stare do 6 godina), u odnosu na 4 lica koji su poginuli od eksplozije bombe u Bostonu - jedini teroristički napad u SAD-u u 2013-oj godini.“

bez postojanja jasne definicije stvara dobru podlogu, čak i mogućnost razvijanja novih oblika terorizma, terorističkih aktivnosti i terorističkih napada⁸³.

Nepostojanje jedinstvene univerzalne definicije terorizma i nedostatak sposobnosti da se dogovori međunarodno priznata operativna definicija ovog koncepta, spriječila je dobivanje efikasne međunarodne strategije za borbu protiv terorizma i u nekim elementima ozbiljno je potkopalo međunarodne napore u pravcu iznalaženja rješenja za ovaj problem.

Međutim, treba imati na umu da čak i postizanje međunarodne definicije ili međunarodnog ugovora, ne bi samo po sebi riješilo problem, jer države kao strana u zajedničkoj saradnji protiv terorističke borbe, su izuzetno bitne u cilju otklanjanja opasnosti od terorizma. Što znači da i ako postoje sva potrebna međunarodna i domaća pravna akta, a da sama država ne poduzima potrebne mjere na borbi protiv terorizma, ili ne saraduje u međunarodnim okvirima, terorizam ne može biti pobijeđen, ni sankcionisan, niti bi bila otklonjena teroristička prijetnja⁸⁴.

Primarni zadatak jeste osigurati i obezbijediti provodljiv pravni okvir u samim preventivnim aktivnostima, sprečavanju i procesuiranju akata međunarodnog terorizma.

4.8.Pravo na istinu i princip odgovornosti u Međunarodnom zakonu o ljudskim pravima

Međunarodno pravo danas štiti zakonsko pravo žrtve ali i javnosti da zna istinu o tome kako se nasilje dogodilo i ime počiniooca djela, kao i pravo na adekvatnu odštetu. Međutim, poslije 2001. godine i terorističkog napada u SAD-u, zvanični Washington je sebi dao za pravo da reagira u određenim situacijama ishitreno i neodmjereno nad onim za koga su smatrali odgovornim ili povezanim s tim napadima, zaboravljajući na činjenicu da zločin koji počinu žrtva nekog prethodnog zločina također je zločin (Azinović, 2012: 231). U sadašnje svrhe, u posljednje vrijeme, pravo na istinu se prepoznalo od strane Evropskog suda za ljudska prava sa bivšim programom CIA-e tajnog hapšenja za „bolje ispitivanje“, u presudi Velikog vijeća u slučaju EL Masri protiv Makedonije.⁸⁵

⁸³ Ibid

⁸⁴ Ibid

⁸⁵ Mušić, S., Međunarodno pravo i borba protiv terorizma, UDK 323.28:341.4 „U presudi u slučaju El-Masri, Veliko vijeće evropskog suda za ljudska prava priznaje postojanje prava na istinu po prvi put u svom radu, treirajući je kao aspekt državne odgovornosti iz člana 3. Evropske konvencije o ljudskim pravima, da provede efikasnu i neovisnu zvaničnu istragu na sumnje o provođenju torture. Slučaj se odnosio na proizvoljno hapšenje, izdvajanje i torturu njemačkog državljanina koji je uhapšen prilikom pokušaja ulaska u Makedoniju. Nakon 23 dana potpune izolacije, prebačen je na aerodrom u Skopje, bio je izložen fizičkom zlostavljanju, skidan do gola i analno zlostavljan, te je prebačen u Afganistan gdje je zadržan na CIA-nom „crnom mjestu“ poznatom kao „Salt Pit“. Nakon više od 4 mjeseca tokom kojih je stalno trpio teško fizičko zlostavljanje, nakon čega

Izvršna, zakonodavna i skupštinska tijela kao i nezavisna tijela u državi su odgovorna za praćenje sigurnosnih pitanja kao i za praćenje obavještajnih agencija i agencija za provođenje zakona, da bi osigurali realizaciju prava na istinu i da se počinjeno teroristička radnja dokaže. Odgovorni su za vođenje procesa istrage i kada je potrebno proces donošenja kazne za počinioce. Svaki nedostatak ili izostanak istrage dovodi u pitanje pravne standarde. Osumnjičeni za terorizam trebaju biti izvedeni pred lice pravde, sa istragom provedenom bez predrasuda i drugih utjecaja, treba im omogućiti fer sudski proces, jer jedino tako možemo govoriti o zadovoljenju osnovnih ljudskih prava⁸⁶.

4.9. Finansiranje terorizma putem humanitarnih organizacija i agencija

Smanjenje broja država-sponzora terorizma nije neizbježno doprinijelo smanjenju broja terorističkih organizacija, niti umanjilo efekte njihovih aktivnosti. Imperativ oslanjanja na sopstvene snage doprinio je metamorfozi ovih organizacija, ne samo na planu njihove unutrašnje organizacione strukture, komunikacije i koordinacije akcija, regrutovanja itd., već i u načinu osiguravanja neophodnih finansijskih sredstava. U tom pravcu autorica Pedić (2010)⁸⁷ ističe da je „finansiranje terorizma pružanje bilo kojeg oblika finansijske“ [ali i materijalno-tehničke] „potpore teroristima ili onima koji potiču, planiraju ili su uključeni u terorističke aktivnosti“.

Djelujući u tom pravcu, takve organizacije su razvile široku lepezu aktivnosti koje su im omogućile samostalno finansiranje. Sposobnost samostalnog finansiranja je, s druge strane, učinila ove organizacije autonomnim u svom djelovanju, omogućavajući im da konzistentno stanu iza svoje ideologije, samostalno determinišu svoje ciljeve i naprave odabir sredstava i akcija u cilju njihove realizacije.

Pored širokog spektra kriminalnih aktivnosti, kao i raznoraznih legalnih biznisa koji su u funkciji paravana za njihove stvarne aktivnosti, značajan dio finansija terorističke organizacije obezbjeđuju putem jednog broja humanitarnih organizacija. Humanitarne organizacije pripadaju korpusu neprofitnih organizacija.

je 28.05.2004. godine ostavljen pored puta u Albaniji. U formalnom priznavanju prava na istinu sud je podcrtao „veliki značaj tog slučaja ne samo za tu osobu i njegovu porodicu, nego i za ostale žrtve sličnog nasilja i javnost da imaju pravo da znaju šta se dogodilo“.

⁸⁶ Ibid

⁸⁷ Pedić., Ž, (2010, a prema An Advisory Guideline on Preventing the Misuse of Charities for Terrorist Financing, Narcotics Division, Security Bureau, Hong Kong, 2007)

Ako bi definisali neprofitnu organizaciju, ona bi određivala takvu organizaciju čiji je primarni cilj podrška pitanjima i stvarima od privatnog interesa ili javna briga, pri čemu razlozi nisu komercijalne prirode. Ove organizacije mogu da djeluju na više polja, baveći se pitanjima milosrđa, obrazovanja, politike, naučnih istraživanja ili nekih drugih pregnuća (Rukavina, K., 1994). Iako ne djeluju u cilju stvaranja prihoda, njima je ipak potreban prihod u cilju finansiranja njihovih aktivnosti. Opseg u kome ove organizacije mogu stvarati prihod može biti sužen, ili upotreba prihoda ograničena.

Neprofitne organizacije se većinom finansiraju iz donacija iz privatnog ili javnog sektora, dok privatne donacije mogu biti oslobođene poreza. Potrebno je istaći, da svaka neprofitna organizacija težište svojih aktivnosti stavlja na neko od pomenutih polja. Stoga, treba naglasiti da humanitarne organizacije, kao jedna od vrsta neprofitnih organizacija, svoje aktivnosti prvenstveno usmjeravaju ka pružanju pomoći onima koji spadaju u kategoriju ugroženih, a kao primaoci pomoći najčešće figuriraju djeca, izbjeglice, udovice, ranjeni, bolesni, siromašni itd.

Kada je u pitanju pomoć, ona može biti pružena na više načina. Tako možemo razlikovati novčanu, medicinsku, pomoć u hrani, osiguravanje uslova za adekvatno školovanje i sl. Kao i mnoge druge socijalne usluge poput osiguranja stambenog prostora, garderobe i sl. Paradoks je sadržan u činjenici da su pojedine humanitarne organizacije zadnjih godina 20-og i početkom 21-og stoljeća multiplikovale svoje funkcije, na žalost u negativnom smjeru, služeći se ciljevima koji su dijametralno suprotni onima koji su proklamovani u njenom definisanju. Naime, umjesto da svoje resurse i donacije usmjere ka onima koji spadaju u kategoriju unesrećenih, siromašnih i kojima je pomoć najpotrebnija, ove organizacije su u datom trenutku postale finansijska baza pojedinih terorističkih organizacija (Galović, T., i sar. 2022). Definicija financiranja terorizma ponuđena 3. Direktivom Evropskog parlamenta i Vijeća⁸⁸ glasi: „Finansiranje terorizma je osiguravanje ili prikupljanje sredstava, na bilo koji način, izravno ili neizravno, s namjerom da se ona upotrijebe ili sa znanjem da će se upotrijebiti, u cjelini ili dijelom, u svrhe krivičnog djela terorizma⁸⁹. Umjesto pomaganja i zbrinjavanja žrtava nasilja, one su se zahvaljujući raznim manipulacijama, de facto transformisale u stimulatore terorističkih akcija, doprinoseći na taj način širenju nasilja i sve većem broju žrtava.

⁸⁸ Direktiva Evropskog parlamenta i Vijeća 2005/60/EC o sprečavanju korištenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca i finansiranja terorizma, od 9. august 2005.

⁸⁹ Ibid

ZAKLJUČAK

Terorizam je postao pojava, pojam, misao i termin koji je ušao u svakodnevni život savremenog čovjeka. Uporedo sa razvojem i napretkom čovječanstva, u tehničkom, materijalnom i kulturnom pogledu, razvija se i terorizam, samo još bržim tempom. On se tokom dugog perioda svog postojanja stalno mijenjao po formi, sadržini, klasifikaciji i oblicima organizovanja, načinima djelovanja, tehničkoj opremljenosti i sl.

Osnovni uzroci nastanka i izvršenja terorizma najčešće se povezuju sa globalizacijom, geopolitičkim, geostrateškim, vjerskim, ekonomskim, nacionalnim (rasnim) napetostima, dok i osveta kao uzrok također nije zanemariva. S obzirom na izvorne pokretače terorističkih aktivnosti koji se koriste kao metoda geopolitičke borbe mnogi terorizam svrstavaju u međunarodni, državni, nedržavni, etnonacionalistički, vjerski, nuklearni, hemijski, biološki, sajber, samoubilački terorizam itd.

Sve više zemalja u svijetu postaju meta terorista, broj direktnih i indirektnih žrtava je sve veći, a terorizam je postao globalni problem. Maštovitost u osmišljavanju akcija terorista je također sve veća i šira, kao i broj novih regrutovanih članova terorističkih operacija. Jedan od ciljeva terorizma je i skretanje pažnje javnosti na stanje, položaj i probleme neke društvene zajednice ili grupe i njihovo stavljanje u prvi plan u odnosu na sve druge probleme u državi, regionu, pa čak i svijetu, slanje poruke (najčešće političke), o težnji i namjerama te zajednice.

Danas je teško razgraničiti pojavu terorizma i antiterorizma, jer se prvo označava nasiljem, dok se drugo označava kao borba za sigurnost i demokratiju. Evidentno je da obje forme u sebi sadrže nasilje. Jednodimenzionalna percepcija koju mediji plasiraju javnom mnijenju izgrađuje deformisanu sliku o tome da je gotovo svaki teroristički čin povezan s Bliskim Istokom i Islamom kao vjerom.

Ovaj unaprijed projektovan, ostrašćen i medijski spinovan pristup ovom fenomenu ne pomaže u smirivanju sukoba i međusobnih optuživanja, a posebno ne smanjuje intenzitet i magnitudu terorističkih napada, koji proteklih godina (od napada na WTC 11.09.2001.) doživljavaju stalnu ekspanziju.

Nesumljivo da ovaj napad predstavlja prelomnu tačku ili prekretnicu ne samo za Sjedinjene Američke Države, već i za svjetsku civilizaciju u cjelini. Brojne su implikacije proistekle nakon ovog događaja koje su dramatično uticale (ali i danas utiču) na događaje, čiji smo svjedoci.

U konačnici teroristički napad 11.9.2001. god., je kao svojevrsna egida (okrilje) veoma dobro poslužio vodećim centrima moći na Zapadu i drugdje, da operacionaliziraju svoje unutarnje strategije (restrukturiraju unutrašnje sigurnosti nauštrb ljudskih prava i sloboda), te da, što je primarni cilj projektuju svoje vizije, planove i strategije na globalnom planu.

Neophodno bi bilo na svjetskoj sceni dogovoriti jasno definisanje terorizma što će pretpostavlja se olakšati ujednačavanje postojećih praksi i uvođenje novih ukoliko ne postoje. To će uveliko uticati i na smanjenje kršenja ljudskih prava u oblasti borbe protiv terorizma.

Bosna i Hercegovina treba da bude više zainteresovana i uključena po pitanju poštovanja odredbi međunarodnih pravnih regulativa u oblasti borbe protiv terorizma, jer niko nije imun na pošast terorizma. Na taj način bi vodili više računa o zaštiti prava svojih građana, uz poštivanje međunarodnih mjera u borbi protiv terorizma, a također i zbog ispunjavanja obaveza u sklopu predstojećih aktivnosti na putu za euroatlantske integracije.

Posebno važno za Bosnu i Hercegovinu je da sve naredne aktivnosti i radnje u borbi protiv terorizma, treba da budu više usmjerene na preventivno nego na posljedično djelovanje. Razlozi su prije svega zbog složenosti funkcionisanja sigurnosnog sistema, ali i zbog težine posljedica u slučaju terorističkog djela, tako da je puno djelotvornije, ali i u konačnici i prihvatljivije ulaganje u preventivne aktivnosti, nego bavljenje posljedicama terorizma.

LITERATURA

- Akcioni plan Bosne i Hercegovine za otklanjanje nedostataka u borbi protiv pranja novca, usvojen od strane Vijeća ministara BiH na 12. sjednici (26. juni 2015. godine)
- Alispahić, B. (2007), *Terorizam, šta je to?*, Institut za istraživanje zločina protiv čovječnosti i međunarodnog prava, Bemust, Sarajevo
- Alispahić, B., (2014), *Država u borbi protiv terorizma*, Kriminalističke teme Časopis za kriminalistiku, kriminologiju i sigurnosne studije Godište XIV, Broj 1-2, 2014. str. 31-38
- Arstedes P., (1997): *International encyclopedia of terrorism*, London,
- Azinović, V., (2012), *Uvod u studije terorizma*, Fakultet političkih nauka Univerziteta u Sarajevu, Sarajevo
- Azinović, V. (2017), *Globalizacija terorizma i opasnosti po Bosnu i Hercegovinu*, In *Okrugli stol: Geopolitičke promjene u svijetu i Evropi i položaj Bosne i Hercegovine* (pp. 93-115). Akademija Nauka i Umjetnosti Bosne i Hercegovine.
- Azinović, V., Jusić, M., (2015), *Zov rata u Siriji i bosanskohercegovački kontingent stranih boraca*, Atlanska inicijativa, Sarajevo
- Barnett M., Coleman L., (2005): *Designing Police, USA*,
- Beres, R. L., (1980), *Terrorism and Global Security: The Nuclear Threat*, Westview Press/Bolder, Colorado.
- Cvjetković, B. (2002): *Terorizam-sredstva i posljedice*, Split, Kupola Laus.
- Direktiva Evropskog parlamenta i Vijeća 2005/60/EC o sprečavanju korištenja finansijskog sistema u svrhu pranja novca i finansiranja terorizma, od 9. augusta 2005.
- Džananović, N., Turčalo, S., (2020), *Zajednička sigurnosna i odbrambena politika Europske Unije i Zapadni Balkan*. Sarajevski Žurnal za društvena pitanja, 7-33.
- EU Terrorism Situation and Trend Report TE-SAT 2007 (2007.) prikazano na: http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TESAT2007.pdf.
- EU Terrorism Situation and Trend Report TE-SAT 2008 (2008.) prikazano na: http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TESAT2008.pdf.

- EU Terrorism Situation and Trend Report TE-SAT 2009 (2009.) prikazano na: http://www.europol.europa.eu/publications/EU_Terrorism_Situation_and_Trend_Report_TESAT2009.pdf.
- EU Terrorism Situation and Trend Report TE-SAT 2022 god. https://www.europol.europa.eu/cms/sites/default/files/documents/Tesat_Report_2022_0.pdf (pristupljeno 14.03. 2022 god.)
- Evropska Konvencija o ljudskim pravima i osnovnim slobodama - Konvencija za zaštitu ljudskih prava i osnovnih sloboda (Rim, 4. novembra 1950.)
- Gaćinović R., (2011), Terorizam – izazov nauke i politike, Zbornik radova Međunarodna naučnostručna konferencija suprotstavljanje terorizmu – međunarodni standardi i pravna regulativa, Kozara
- Gaćinović, R., (2010), Terorizam u političkoj teoriji, Srpska politička misao br. 2/2010, Institut za političke studije, Beograd
- Gaćinović, R., (1998): *Savremeni terorizam*, Grafomark, Beograd.
- Gaćinović, R., (2005): *Terorizam*, Draslar, Beograd.
- Galović, T., Mišević, P., Uroda, I. (2022). Aktualne sigurnosne prijetnje i inozemna izravna ulaganja, Znanstvena knjiga prvo izdanje, Ekonomski fakultet u Rijeci
- Harmon C., (2002): Terorizam danas, Golden marketing, Zagreb,
- Informacija o radu Tužilaštva Bosne i Hercegovine za 2016 godinu, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Sarajevo, 2017 god.
- Izvještaj o radu Tužilaštva Bosne i Hercegovine za 2005 godinu, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Sarajevo
- Izvještaj o radu Tužilaštva Bosne i Hercegovine za 2010 godinu, Tužilaštvo Bosne i Hercegovine, Sarajevo
- Krivični zakon BiH, “Službeni glasnik BiH”, (“Sl. glasnik BiH”, br. 3/2003, 32/2003 - ispr., 37/2003, 54/2004, 61/2004, 30/2005, 53/2006, 55/2006, 8/2010, 47/2014, 22/2015, 40/2015, 35/2018 i 46/2021)
- Krivični zakon Brčko Distrikta, (“Sl. glasnik Brčko distrikta BiH”, br. 19/2020 - prečišćen tekst)
- Krivični zakon FBiH, “ (“Sl. novine FBiH”, br. 36/2003, 21/2004 - ispr., 69/2004, 18/2005, 42/2010, 42/2011, 59/2014, 76/2014, 46/2016 i 75/2017)
- Krivični zakon RS, (“Sl. glasnik RS”, br. 64/2017, 104/2018 - odluka US, 15/2021 i 89/2021)

- Krivokapić V., Krstić O., (1999): *Kriminalistika taktika 2*, Policijska akademija, Beograd
- Krstić, M., (2015), *Međunarodna policijska saradnja u funkciji borbe protiv terorizma*, Vol. 12, No 3,: 311-328, UDK 343.85:343.341
- Milošević M., (2001), *Sistem državne bezbednosti*, Policijska akademija, Beograd,
- Mušić S., *Međunarodno pravo i borba protiv terorizma*, UDK 323.28:341.4
- Nikač, Ž., (2012): „*Transnacionalna saradnja u borbi protiv kriminaliteta*“, *Bezbednost* 1-2/08, Beograd
- OSCE, *Ministarska izjava o podržavanju globalne strategije UN-a za borbu protiv terorizma*, Madrid, 2007.
- OSCE, *Odluka br. 1. Borba protiv terorizma*. Bukurešt, 4.12.2001.
- OSCE, *Povelja OSCE-a o sprečavanju i borbi protiv terorizma*. Porto 2002.
- Pedić Ž., (2012), *Odnos međunarodnoga i europskoga pravnog okvira za suzbijanje terorizma*, ZPR - BROJ 1, UDK 343.342.1 340.5 341.123 061.1(4)EU.
- Pedić, Ž., (2010), *Neprofitni sektor i rizik od financiranja terorizma*, UDK / UDC: 061.2.003.2:323.28, *Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, God XIX. (2010) br. 1. (139-156)
- *Pregled nosilaca aktivnosti za provedbu akcionog plana za otklanjanje nedostataka u borbi protiv pranja novca, s ciljem harmonizacije sistema sprečavanja pranja novca i finansiranja terorizma sa standardima i preporukama radne grupa za finansijske mjere protiv pranja novca- Dokument usvojen od VM BiH u septembru, 2015.godine*
- Primorac, I. (2004): *Državni terorizam*, U: Coady, T. i O' Keefe, M. (ur.), *Terorizam i pravednost*, Zagreb, Kružak.
- Pustahija, A., (2016), *Generiranje suvremenog terorizma kroz prizmu negativnih konotacija globalizacije – Primjer BiH*, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, god. 53, 4/2016., str. 1095.-1118.
- Rossbach B., (2013): *Interpol strategic for combating transnational terrorism*, Austrija
- Rukavina, K. (1994), *Karakteristike neprofitnih i neprofitabilnih organizacija u odnosu na profitne i profitabilne organizacije*. *Ekonomski vjesnik: Review of Contemporary Entrepreneurship, Business, and Economic Issues*, 7(1), 85-90.
- Simonoski Bukovski, D. (2008). *Hipotetski slučaj M. Ali v. Švedska: sukob pravnih poredaka pred Europskim sudom za ljudska prava*. *Pravnik: časopis za pravna i društvena pitanja*, 42(86), 107-121.
- Simeunović, D. (2002): *Teorijsko određenje terorizma*, *Međunarodni terorizam*, Beogradski forum za svet ravnopravnih, Beograd.

- Simeunović, D., (2009), Terorizam opšti deo, Pravni fakultet, Beograd
- Smajić, M., Seizović, Z., Turčalo, S., (2017), Humana sigurnost u postkonfliktnom kontekstu, Fakultet političkih nauka, Sarajevo
- Smajić, M., (2018), Obuka na temeljima OSCE-ovih smjernica pod nazivom „Prevenција terorizma i nasilnog ekstremizma i radikalizacije koja vodi ka terorizmu: Pristup kroz rad policije u zajednici”. Više na: <https://www.osce.org/bs/mission-to-bosnia-and-herzegovina/381181>
- Sprječavanje terorizma i suzbijanje nasilnog ekstremizma i radikalizacije koji vode ka terorizmu: Pristup kroz rad policije u zajednici, Objavila Organizacija za evropsku sigurnost i saradnju (OSCE) Beč, mart 2014. godine.
- Stajić Lj., (1999): Osnovi bezbednosti, Policijska akademija, Beograd
- Stanković, N., (2014), Terorizam i finansiranje terorizma, Evropski Univerzitet Brčko Distrikt
- Stanje sigurnosti u BiH za 2015 godinu – Više: <http://msb.gov.ba/PDF/Info2015godina2604.pdf> (pristupljeno 12.08. 2021 god)
- Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, 2006.-2010. usvojena u maju 2006. godine.
- Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, 2010.-2013., usvojena na 116. sjednici Vijeća ministara BiH, održanoj 09.03.2010. godine.
- Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma, 2015.-2020., usvojena na 14 sjednici Vijeća ministara BiH dana 08.07.2015. godine.
- Strategija Bosne i Hercegovine za prevenciju i borbu protiv terorizma 2021-2026, usvojena na 57. sjednici Vijeća ministara BiH dana 9. novembra 2022. godine.
- Strategija za odnose s javnošću Državne agencije za istrage i zaštitu (2016-2019)
- Strateški Plan agencije za istrage i zaštitu (SIPA) 2015-2017
- Tomaševski K., (1983): Izazov terorizma, Mladost, Beograd.
- Turkalj K., Borba protiv terorizma na razini EU, ISSN: 1332-8670, 2002.
- Vejnović, D.,; Šikman, M.,; Radulj, S.,(2006) ; *Društveni aspekti terorizma*, Banja Luka,
- Vojna doktrina, više na : <http://www.mod.gov.ba/files/file/dokumenti/vojnadoktrina/vojnadoktrina.pdf> (pristupljeno 7.5. 2020 god)
- Wilkinson P., (2012): Terorizam protiv demokratije, Golden marketing, Zagreb
- Zajednički stav Evropske Unije o primjeni posebnih mjera protiv terorizma od 24.11.2017.

- Zakon o državnoj agenciji za istrage i zaštitu “Službeni glasnik BiH”, broj 27/04.
- Zakon o sprečavanju pranja novca i finansiranja terorističkih aktivnosti BiH, Službeni glasnik BiH, broj 47/14.
- <https://www.dw.com/hr/i-terorizam-se-mijenja/a-19151516> (pristupljeno 10.02. 2023. god)
- <http://www.centarzabezbednost.org/terorizam-osnove-i-nastanak/> Centar DBA, Terorizam – nekad i sad (pristupljeno 25.1.2023. god)
- <https://www.consilium.europa.eu/hr/infographics/terrorism-eu-facts-figures/> (pristupljeno 20.3. 2023. god)
- [http:// www.terorizam.net](http://www.terorizam.net)
- [http:// www.un.org](http://www.un.org)
- <https://globalanalitika.com/ekstremizam-nasilje-i-prevenција/> (pristupljeno 11.07. 2020 god)
- <https://mrv.ba/o-nama-2/> (pristupljeno 2.3. 2021 god)
- <http://www.zarez.hr/system/issue/pdf/244/244.pdf> (pristupljeno, 15.01. 2023. god)
- <https://www.wikiwand.com/sh/Teror> (pristupljeno 15.1. 2023 god.)

Obrazac AR

UNIVERZITET U SARAJEVU – FAKULTET POLITIČKIH NAUKA
IZJAVA o autentičnosti radova

Stranica 1 od 1

Naziv odsjeka i/ili katedre: Politologija- Međunarosni odnosi i diplomatija
Predmet: _____

IZJAVA O AUTENTIČNOSTI RADOVA

Ime i prezime: Elma Mekić
Naslov rada: MEĐUNARODNA SIGURNOSNA SARADNJA U OBLASTI BORBE PROTIV
TERORIZMA
Vrsta rada: Završni magistarski rad
Broj stranica: 68

Potvrđujem:

- da sam pročitao/la dokumente koji se odnose na plagijarizam, kako je to definirano Statutom Univerziteta u Sarajevu, Etičkim kodeksom Univerziteta u Sarajevu i pravilima studiranja koja se odnose na I i II ciklus studija, integrirani studijski program I i II ciklusa i III ciklus studija na Univerzitetu u Sarajevu, kao i uputama o plagijarizmu navedenim na web stranici Univerziteta u Sarajevu;
- da sam svjestan/na univerzitetskih disciplinskih pravila koja se tiču plagijarizma;
- da je rad koji predajem potpuno moj, samostalni rad, osim u dijelovima gdje je to naznačeno;
- da rad nije predat, u cjelini ili djelimično, za stjecanje zvanja na Univerzitetu u Sarajevu ili nekoj drugoj visokoškolskoj ustanovi;
- da sam jasno naznačio/la prisustvo citiranog ili parafraziranog materijala i da sam se referirao/la na sve izvore;
- da sam dosljedno naveo/la korištene i citirane izvore ili bibliografiju po nekom od preporučenih stilova citiranja, sa navođenjem potpune reference koja obuhvata potpuni bibliografski opis korištenog i citiranog izvora;
- da sam odgovarajuće naznačio/la svaku pomoć koju sam dobio/la pored pomoći mentora/ice i akademskih tutora/ica.

Mjesto, datum

Potpis

Sarajevo, 09.06.2023.
